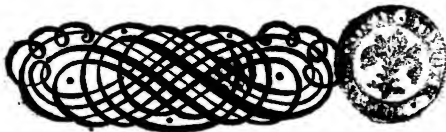
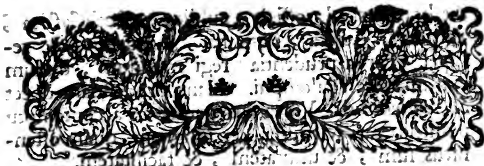
SCHLENDRIANUS
CELEBRIS PRACTICORUM MAGISTER
BREVI SCHEDIASMATE
NEO-PRACTICIS FORENSIBUS COMMENDATUS

PER

GUILIELMUM FRANCKENBERG.
Utr. Jur. Lic. & Advoc. Patriæ Ord.



COLONIÆ, Anno 1720.



APHORISMUS I.



NON est novum, res valde utiles & maxime necessarias, quia ubique sunt obviæ, parvi haberi & pedibus conculcari. Idem accidit celebri *Schlendriano*. Quotus quisque enim est, qui audito nomine *Schlendriani*, sibi non imaginetur aliquid rei pervulgaris, quæ contemtui habenda sit, ceu pulvis terræ. Et tamen, si recte ineas rationem, nihil reperietur utilius, imo plane necessarium, quam ut quis *Schlendriano* utatur familiariter. Hic enim est, qui aptos red-

dit homines ad officia publica, Ecclesiastica; Politica, Aulica, Forensia, Academica & reliqua. Parva prudentia regi mundum, dudum existimavêre Philosophi. Hanc prudentiam docet *Schlendrianus*. Videamus itaque an à contemptu possit liberari Magister, per insignem, quam ostensurus sum, & utilitatem, & facilitatem.

APHOR. II.

Inter causas evilescentis existimationis Schlendriani credo esse etiam nominis originem, quam putant, probabiliter quidem, à voce *Schlendern* descendere. Id equidem certum est, Germanicam Linguam substantiva, quæ in *ian* exeunt, non habere; v. *Schottelii opus de Lingua German. Lib.* II. *Cap. XI.* Von der Ableitung, adeoque adscititiam esse terminationem in *ian*, nam promiscue dicitur *Schlender* & *Schlendrian*, & terminatio in *ian* facta est ad imitationem vocis *Grobian*, vel *Plumprian:* verum id in contemtum Schlendriani accidisse puto: Et usum vocis *Schlendern* abjectum nimis esse crediderim, quam ut habenda sit pro origine celebris nostri *Schlendriani*. Nam usus popularis est talis, ut indicet incessum hominis incurium, non satis attenti ad causam suæ ambulationis

nis

nis. Hinc dicunt, *er schlendert so mit*, de homine non magnâ industriâ, qui per imperitiam contentus est, qualitercunque res à se gerantur, modo aliquo possit esse numero, imitando aliorum agendi, loquendi, scribendique modos externos, ita ut inter ceteros numeretur magis, quam habeatur ex iis, qui ad nominis celebritatem adspirare queat. Absit ut putes, amice Lector, me hic descripsisse *Schlendrianum*. Majorem honorem deberi ei credas velim. *Schlendern* & *schlenkern* sunt verba valde affinia, sicuti phrases *Schlendern gehen*: Und *Schlenckern gehen*: : Ambæ nihil magnifici prædicantes, sed nihil ad *Schlendrianum* pertinentes. Miror, quod contemtores non etiam affinitatem statuant cum voce *Schlaudern*, quæ dicitur de iis, qui agunt dissolute, vel cum voce *Schäckern*, quæ indicat gesticulationes ebriorum more lascivientes: est enim ab Hebræo vocabulo *Schäcker*, quod significat ebrium. Populariter usurpatur de iis, qui asinorum vel juvencorum more petulanter colluctantur. Si quis formaret substantiva *Schlenkrian*, *Schlaudrian*, *Schakrian*, per me liceret, modo fiat sine detrimento nostri *Schlendriani*.

Spreta itaque origine à voce *Schlendern*, putarem derivandam esse vocem *Schländrian* à primitivo germanico *Schlau*; Quod denotat

sollicitum & providum, vide des *Spaten* (*Stilero* erat nomen isti viro celebri & in excolenda Lingua vernacula admodum versato) Teutschen Sprach-Schatz voce *Schlendern*; quam ille etiam deducit à voce *Schlau*; quod suo loco relinquo, sed *Schlendrianum* omnino à *Schlau* derivatum existimo. Id enim cum significatione optime convenit. Non vero cum isto Auctore facio, quod *Schlendrianum* dicat ibidem hominem indoctum, inertem, & extendi, ait, vocem *Schlendriani* ad Notarios (omisit Auctor reliquos forenses Practicos) imperitos, inscios, quos vulgo *Formularios* & *Formularistas* appellant. Hic enim vocabuli usus cum origine *Schlau* minime convenit: contraria enim sunt, caute agere & sollicite, & agere negligenter atque imperite: Nimirum virtutis est, etiam defectus suos obtegere. Itaque si quis imperitiam suam pallio *Schlendriani* velare scit; ita ut pro Philosopho nihilominus habeatur, quis dubitet hunc ceu hominem cautum, callidum, providum in honore & existimatione futurum. Talis ergo erit verus & bonus *Schlendrianus*. Sed ne ipsa vocis compositio Germanico-Latina, Latinas aures offendat, consideret quæso lector amicus; esse nudum sonum satis subtilem; quo aures humanæ non ita offendi possunt, quam colaphis vel ruditu asino-

rum.

rum. Priscianus dicitur vapulare, si quis in latina lingua adversus Grammaticæ regulas peccet. Sed an ipse Cæsariensis Grammaticus tanta sensuum teneritate præditus fuerit, ut verberibus affici serio maluerit, quam audire peccatum adversus præcepta sua, ego relinquo Orbiliis discutiendum. Nobis licet placeat venustas sermonis, confirmanda tamen est patientia, si alii proferant Barbarismos, Solœcismos & nescio quæ figmenta nova Latinæ Linguæ, modo quid velint dicere intelligamus. Dolenda est ea in re discentium in Scholis inertia, adeo ut ex centum vix unus alterque discat scribere latinè, cum vix discant latina. Equidem mirum non est, offendi sensus venustati sermonis adsuetos, si vocum latinarum figmenta aut germanismi horridi in usum, & quidem ubi serio res agitur, irrepant, v. g. *manutactorie*, pro *palpabiliter*: *Factum furcabile* pro *furca dignum*; *Adversarii intentionem conclavare* pro *impedire* vel *elidere*, *Supplica indecreta* pro *non expedita*: & similes loquendi sartagines, adeo ut imperitorum alter alterum sequatur & phrasin elegantem se didicisse sibi quasi gratuletur. Vereor ne aliquando audituri simus à novitiis fori Practicis multiloquis, gloriosis, insulsis, nescio quæ *cicilendra*, *polindra*, *bappalopsides*, *sancaptides*, aliaque nugacissi-

ciſſima, ad exemplum coqui Plautini, qui hominum avaritia dicebat ſe factum improbiorem, non ſuopte ingenio, in *Pſeudol. act. 3. ſcen. 2.* Ita hi, hominum imperitia ſtultitiaque, non ſuopte ingenio, dicturi ſunt bardos ſe eſſe redditos, ut faſtidiant Hadrianos & Bembos Cardinales, Muretos, Balbinos, Schoros, Wendelinos, aliosque recentioris ætatis, qui poſt priſcos Eloquentiæ Magiſtros elegantiam latini ſermonis juxta puritatem tradiderunt conſervaruntque. Cum Wetzlariæ acceſſus mihi daretur ad ſcrinia & libellos celebris cujusdam Procuratoris, cui Leodienſes cauſæ præcipuæ erant commendatæ, fateor mihi ſæpius ſtomachum moviſſe ſtylum latinum incultiſſimum plerorumque Advocatorum Leodienſium, (de omnibus enim id affirmare religio eſt, & ſunt ſane apud Leodienſes JCti & Advocati præclariſſimi, omni laude digniſſimi, pauciſſimi tamen inter ſexcentos) ut in mentem venerit, ob ſolam barbariem ſermonis impeditiores eſſe cauſarum iſtarum unam, quam ex Germanicis plures, ceteris paribus. Ferenda tamen hæc ſunt, quæ nec ego nec tu emendare poſſumus. Redeo ad *Schlendrianum.* Sufficit rem eſſe utilem, vocabulum ergo dari oportebat & fingi, quo exprimeretur. Sane commodiori non poterat exprimi *Sollicita rerum externarum in officio quocunque*

cunque publico observandarum , in verbis , formulis & *gestibus imitatio, ad locum qualitercunque substinendum utilis , doctrina tamen solidioris adjumento non instructa,*quam per vocem *Schlendrian.* Dico *imitationem sollicitam* , hoc enim prædicato distinguitur *Schlendrianus* ab imitatione negligenti & dissoluta. Alius certè est clamor graculi alius lusciniæ cantus. Talem imitationem *Schlendrianum* qui vocaret , honori ejus multum detraheret. Addidi : *non esse instructam doctrina solidioris adjumento* , hanc enim Schlendrianus tanquam rem necessariam ad officium gerendūm tantopere non curat , laudat quidem, sed faciliori cursu eandem lauream adquirere se posse confidit.

APHOR. III.

Quemadmodum vero hominum plerorumque ingenia ad exemplum Platonis Philosophi comparata non sunt , ut esse, quam videri malint boni , sed inverso ordine , videri malunt plurimi , quam esse periti & prudentes. Ita deridendi merito erunt qui *Schlendriano* bene uti non sciunt , arripientes quæcunque audiunt & legunt , atque in exemplum trahunt , ipso *Schlendriano*

ineptiores. Cum ita deberent uti , ut ſolida rerum cognitione deſtituti (nam qui hanc poſſident *Schlendriani* ſolatio opus non habent) imperitiam ſuam obtegant, & caute Magiſtrum ſuum in auxilium vocent. Qui in cauti ſunt , & inſcitiam produnt , hos *Schlendrianos* potius quam *Schlendrianos* appellare oportebit. *Schlendrianus* verus ſollicitudinem habet , ut ſub ſpecie *ſtyli Curiæ* ſeſe in altum erige ſciat , & , ſi nonnunquam ei detrahatur larva , cumprimis ab iis penes quos ſolidior doctrina eſt atque experientia , rurſus cum cautione debita ſubmittat caput. Qui male eo utitur , & pro vera ſapientia aut doctrina coram doctis audet venditare , ſtatim ſuam prodit inertiam.

Verum ut ad fines ſuos redigatur Schlendrianus , dicendum eſt qui diſtet à *Stylo.* Stylus ad conſuetudinem pertinent. Hæc ex diuturnis moribus , conſenſu utentium , cumprimis vero ſuperiorum , comprobatis , naſcitur. Pari ratione fit *ſtylus*. Magis tamen ab uſu ſuperiorum quam inferiorum derivandus. Nam quæ inferiores agere conſuevere, fiunt Sæpius contra Leges , talia *ſtyli* nomine , ſed perperam venditantur. Fundamento igitur certo nititur *ſtylus* habetque ſuam rationem. Hinc & legem imitatur. Non loquor

de

de *ſtylo* in *Titulis* horum , quem nonnunquam plumbeum imo cereum eſſe factum oſtendit *Eybenius Diſſert. de Stylo Curiæ*, ſed generaliter de modo agendi externo in quocunqne officio publico, lege expreſſa non præſcripto vel approbato. Certe ſtylum ſuum habent officia Eccleſiaſtica, Aulica, Forenſia, Academica. Habent quoque ſuum *Schlendrianum*; Schlendrianus imitatur ſaltem ſtylum, & quandoque, ut ait Cicero, claudi more pilam tenet. Non à moribus approbatis procedit, ſed ab imitatione aliorum, quam ſi quis ſciat facere caute & cum cura, toleratur inter ceteros, ſi vero negligenter, mulctandus erit, non quia *Schlendrianum* ſecutus, ſed quia male eo eſt uſus: Præſcripta legum tenere, hoc ad *Stylum* non pertinet, multo minus *ad Schlendrianum.* In legum externa adplicatione, Magiſter *Schlendrianus* de vi & poteſtate legum parum inſtructus, aliquid ſibi ſumit.

Exemplo forenſi res declarari poteſt. Quæ ſint requiſita ſupplicâ pro imperrandis appellationis proceſſibus, Legibus eſt præſcriptum. Has leges recte ad facti & perſonarum circumſtantias adplicare, & ſupplicam bene componere, prudentis eſt Advocati. *Schlendrianus* prudentia efforman-

di ſuo marte ſupplicam deſtituitur, hinc ad formulas remittit, quas ſi quis ſeligere, & mutatis mutandis, ſupplicam bene conſarcinare ſciat, ita ut ſuturæ non appareant, poteſt haberi pro perito, quousque defectus interni obtecti maneant. Si vero quis formula undiquaque arrepta utatur, &, quod fit ſæpenumero, (etiam in ſupremis Judiciis, ſi Procuratores amanuenſibus ſuis curam ſupplicæ committunt, quando ipſis commodum non eſt, ut relegant & emendent. Relatum refero à commilitonibus in familiaribus colloquiis cum Wetzlariæ eſſem) male ad circumſtantias facti accommodent, tales credo ab ipſo *Schlendriano* vapulaturos eſſe, quod Magiſtro non didicerint uti cautius.

Aliud exemplum Eccleſiaſticum. Nihil frequentius quam uſus Librorum qui comprehendunt Homilias ſacras. (Libros tales vocant Poſtillas, à dicto antiquorum: Legantur Evangelia *poſt illa* Homiliæ) Quod ſi quis ſatis inſtructum ſemet ipſum crediderit, ſi ex homiliis pluribus aliam componere ſciat, poterit forte populariter pro bono Miniſtro Eccleſiæ haberi. Si vero quotannis eadem chorda oberret, vel nonniſi conſcriptas aliquot orationes habeat, quas cujusvis anni vel triennii decurſu in concio-

ne

ne declamet, talem *Schlendrianum* inertem mox deprehendunt etiam non literati & despiciunt.

APHOR. IV.

Regnat scilicet Schlendrianus in Ecclesiasticis officiis & Politicis, Aulicis, Forensibus, Academicis, & ubi non? Sufficere enim ut faciat quis qualitercunque officium suum, reliqua à fortuna dependere, plerique credunt. Et comprobat rei veritatem atque commoditatem experientia quotidiana. Didicisti nonnihil latini sermonis: Annum forte egisti in Academica: ad compendii alicujus Theologici expositionem adnumeratus fuisti: ex homiliis vel impressis vel concriptis construere orationem sacram & memoriæ mandare consuevisti: Nihil deesse tibi puta ad Officium Ministerii in mediocri loco obtinendum quam favor eorum qui jus vocandi habent. Si aliquid ex Græca lin- & Hebræa didiceris, & flosculos Rhetoricos vel etiam Poëticos & Lemmata dudum decantata intermiscere: tunc sane existimationem præclaræ eruditionis ambies, & obtinebis, ab iis scilicet qui meliora nesciunt. Si inveniatur qui *Schlendriano* detrahere pallium audeat: qui forte dicet: Tu nil nisi vox es: tu barba & pallio

 tuo

tuo confisus, supercilium erige in eum, ceu contemtorem officii, publicè invehere, & si per insciriam tuam licet, ad palinodiam adige, si recuset, clamita hæresin. Animadvertes utiliter, *Schlendrianum* tuum regnaturum. Sed cave ab iis qui sunt te doctiores, nam accipieris pro merito. Ad *Schlendrianicos* Ecclesiasticos accedunt quidem, sed cum existimationis popularis nota meliore, qui credunt præclarè se officio fungi & cœtui prodesse, si compositis ad artis Rhetoricæ præcepta sermonibus, additis suopte ingenio flosculis emblematum & lemmatum, eloquentiam suam ostentent. Quasi vere oratio sacra si istiusmodi elegantiis careret, vi suâ & scopo excideret. Meminisse oportet verborum sapientiæ divinæ Magistri summi *Matth. XIII. v. 52. junct. Luc. VI. v. 44. 45.* Itali oratores sacri, nisi in suggestu, qui ad modum ambulacri factus est, decursitent, gestus & motus faciei, manuum & totius corporis violentos atque contortos orationi addant, non habentur pro bonis homiletis. Tu ergo ut in numero esse & haberi possis, initaberis Schlendrianum Romanum si fueris Romæ, si alibi, sicut ibi. Gestus & elocutio vim orationi addunt. Oratio etiam optime composita sine elocutione & gestu frigebit, & putares

res

res ſtatuam loqui non hominem. Si tamen ex duobus extremis unum eligendum eſſet, mallem ego audire ſtatuam verba ſacra ex bono theſauro cordis ſui proferentem, quam hominem qui tanto cum corporis & vocis motu eloquitur orationem, ut inſanire eum vel hiſtrionem agere putaturus ſit, qui rei non eſt aſſuetus. Sed meum non eſt conſilium Schlendrianiſmos ſacri ordinis hic depingere & Anagyrim commovere, factum id ſatis in Eraſmi *Encomio Moriæ*, & noviſſime in *Charletaneria Eruditorum*.

APHOR. IV.

Dicam potius de Schlendriano Politico. In Principum Aulis quoque Schlendrianiſmum regnare experientia docet. Mutatur autem ejusdem forma mutatis perſonis. Et ſicut Aularum viciſſitudines ſunt frequentiores, ita & *Schlendriani*, qui regitur ad exemplum, mores, inclinationes Principis vel Magnatum. Igitur ſi noveris componere tuum corporis habitum, tua verba, tuosque geſtus, ad indolem in Aula regnantem, reliqua à fortuna expecta. Memini viri cujusdam aulici, qui, licet ad officium Præfecti ſuperioris ſe minime ſufficientem ipſe agnoſceret,

tamen

tamen postulare non erubescebat, quia si dignus esset, deberi sibi ajebat ex merito, sed se sperare à gratia Principis. Tunc vero fore gratiam, si officium conferretur ei qui dignus non esset, Schlendrianum facile addisci posse. Neque fuit inutilis ei hæc Philosephia. Vidimus alibi sæpius morem, per varios gestus & motus corporis quasi ad numerum & mensuram distinctos sese inclinandi, si Princeps in prandio accumbenti secum, propinaret. Qui hos gestus probe sciebat imitari, cæteraque quà in Aulis usu veniunt, perferre, cum venerationis externa demonstratione, atque, ut ait Comicus, *utcunque in alto ventus est, exin vela vertere*, is pro expertissimo Aulico habebatur juxta illius temporis praxin. Equidem omnis morum & externorum actuum imitatio non est *Schlendrianus* Nam & prudentiores externis rebus sese conformant, sed cum moderamine & sine affectatione, observantes ea ratione *decorum politicum*. Est enim hoc, ex definitione celebris nostri temporis & JCti & Philosophi, *Imitatio rationalis ex virtute complacentiæ orta, hominum nostri Status qui pro præcipuis aut præstantissimis haberi solent, in actionibus quæ non repugnant regulis universalis honesti justi & decori.* Prudentia summa Aulica est injurias tolerare

re

re & gratias agere. Qui hoc ſciunt, viri ſunt prudentiſſimi. Injuria non cadit in virum ſapientem dictum eſt Senecæ in Libro *de Conſtantia ſapientis*. *Schlendriani* accipiunt injurias facile. Gloriam in imitatione ſolicita quidem, ſed ſine doctrinæ adjumento, ponunt. Si caute fiat, tolerantur, ſi inepte, periculum exiſtimationis mox experiuntur. *Schlendrianica* imitatio oritur non ex virtute complacentiæ ſed ex defectu doctrinæ ſolidioris, & opinione quod ad officium gerendum eâ tantopere non indigeat.

In forenſi praxi *Schlendrianus* omnem paginam facere creditur. Factus es dupondius in Academia, poſthac titulum Licentiati vel Doctoris periculo tuo retuliſti, formularios Auctores leviter inſpexiſti, ad ſummum Advocati cujusdam celebris ſcrinia adire, & *bona mixta malis* inſpicere licuit tibi, poſtulabis & flagitabis ut ad numerum recipiaris. Sufficere credes producere ſpecimen qualecunque Academicum pro ſummis in utroque Jure honoribus conſequendis, etiam ab alio, ſi ipſe non audes, elaboratum, vel Theſes abs te collectas, aut thema conſarcinatum. Temporis penuria dabit tibi excuſationem. Nam *L. 11. C. de Advoc. diverſ. judicior.* quæ teſtimonia jurata peritiæ juris requirit, dudum abiit in deſuetudinem. Ne-

que meminerunt Dicaſteria ſuprema ſemper in recipiendis Advocatis moniti ſaluberrimi Meviani *p.* 1. *deciſ.* 189. Ut ergo recipiaris in Advocatorum numerum, fortunæ eſſe beneficium puta, non doctrinæ meritum.

APHOR. V.

Schlendrianum forenſem dico, qui in imitatione externarum formularum, cauta tamen & ſollicita, conſiſtit, ita ut defectus doctrinæ ceu internæ qualitatis, quantum fieri poteſt occultetur. Inepti ſunt, non *Schlendriani*, qui hoc neſciunt. Si imperitiam excuſare velint, doctiores non audire, ad aſinorum gregem dimittendi. Regnat inquam *Schlendrianus* in foro tantopere, ut niſi quis audiat, & *Schlendrianum* conſulat in principio, nunquam evaſurus ſit practicus. Duo ſunt præcipue ait Eraſmus in *Encomio Moriæ*, ad cognitionem rerum parandam obſtacula, pudor, qui fumum offundit animo, & metus, qui oſtenſo periculo dehortatur ab adeundis facinoribus. Quem ita pudor afficit ne forte à doctioribus corrigatur, vel metus, ne per imperitiam impingat, is ad forenſe officium nunquam erit aptus. Magnifice ab his liberabit *Schlendrianus.* Diſce imitari formulas, generalia

methodi

methodi præcepta , fac officium qualitercunque, in numerum aliquem relatus, non ejicieris. Et sic *Schlendriano* tuo præcipua accepta feres , cetera quæ abs te non dependent , fortunæ.

Adeo inquam necessarius est *Schlendrianus* ut ne Judicum quidem omnium Personas exciperem. Quotus quisque enim est qui in principio muneris, methodum causas decidendi non tentaverit cognoscere ex collectionibus relationum publicè evulgatis, non dubitans fore ut in *Schlendrianum* peccasse credatur , si relationem juxta capita illa generalia: Quæ *Actio instituta* ; *An probata : An elisa :* Quid *pronunciandum :* non composuerit. Et sane, si ex forma externa distributionis capitum & verbositate laus relationi deberetur, nihil facilius esse crederem quam Judicis officio fungi. Si & reliqua qualicunque modo sese habeant, si *Cardinalis Tusci* Conclusiones, si *Barbosæ Axiomata* ad manus fuerint, si adhibita vulgata Juris Systemata : Laudem reportabit *Schlendrianus* tuus magis quam si quis ex peregrinis variis , optimis etiam auctoribus centonem excerptorum ad rem nihil facientium consarcinaverit. Huic enim merito objicietur : *Hic non est locus , proin tu alium quæras cui centones farcias.* Ex *Epidic. Act. 3. scen. 4.*

 Re-

Reprehenditur merito genus referendi fluctuans quod quasi nervis carens huc & illuc dilabitur, non potest sententiam confirmare, neque sese viriliter expedire. Sunt Judicia, utinam multa non essent, in quibus nequidem Actorum Relatio fit in scriptis, sed discursu aliquo prævio & perfunctorio recensetur factum, petitum, & exceptio, confestimque ad sententiam fit progressus. Accidunt hæc cumprimis, ubi pauci sunt quibus Justitiæ administratio est demandata. Ubi ab unius opinione reliqui dependent. Si non placeat partibus, licitum est appellare vel Leuterationis remedio uti, & tunc acta ad Collegium JCtorum transmittuntur. Alibi Judex officium suum non nisi in citandis partibus & terminis præfigendis exercet, sententias etiam levissimas, extraneis JCtis permittit. Quid facilius quam hunc addiscere *Schlendrianum?* Proinde, si ex iis quæ plerumque fiunt æstimanda est rerum gerendarum ratio, ex judicibus vero plurimi, qui, si *Schlendrianum* callent, satis prudentes se existimant, & pro talibus habentur: Sequitur quod *Schlendrianus* etiam in Judiciis & personis ipsorum judicum suum habeat regnum. In Jmperiali Camera aliter se rem habere relatum mihi fuit cum Wetzlariæ praxeos addiscendæ gratia versarer, rigidamque censu-

censuram subeundam esse Candidatis Assessoratus, accepi. Exigi quidem methodum externam, sed ab internis præcipue, doctrinâ puta & Judicio Referentis, cujus præcipuum signum dilucida facti enodatio, laudes attribui specimini non à conglomeratis allegationibus, quæ ubi ex facti circumstantiis res decidenda, quod sæpe accidit, inutiles sunt omninò. Neminem hic, nisi doctrina solidiori instructus fuerit, periclitari velle, credibile est. Receptos vero ad Assessoratus officium, à senioribus Collegis in ceteris quæ à Candidato non exiguntur, instrui, ut qui operam adhibere velit, brevi regulas teneat, ad circumstantias occurrentes cum judicio adplicandas. Eum in finem misceri in Senatibus plerumque juniores cum senioribus, ut tanto facilius negotia expediantur. Nullum enim repertum esse qui hic non didicerit. Id quod, credo, in omnibus officiis celebrioribus usu venit. *Les affaires font les hommes* ajunt gallici magistri. Verum est axioma, sed requiritur subjecti capacitas doctrina & judicium. Experientia sedulaque observatio addit firmitatem & perfectionem.

APHOR. VI.

Satis dixi de Judicibus. Venio ad partes litigantes, præcipue causarum Patronos, nam apud hos præcipue dominatur *Schlendrianus*.

 Qui

Qui vel pudore vel metu afficitur, ad postulandum est inhabilis. Nam quæ Cicero monuit, eos qui optime dicunt quique id facillime atque ornatissime facere possunt, tamen non nisi timide ad dicendum accedere, *L. 1. de oratore*, hoc cum reliquis ejus monitis ad conciones Romanas antiquas pertinere existimandum est. Remedium securum est à *Schlendriano.* Truncum sane esse oporteret, qui qualitercunque facto intellecto, primam à secundo instantia discernere, formalia in legibus & Interpretibus inculcata examinare, tum vero evoluto Auctore formulario, recensere aliquo modo factum, & interposito ad suum sensum medio concludendi, petitum aliquod efformare nesciret. Epistolam non erubescere, dixit idem priscæ eloquentiæ Princeps, cum postularet satis inverecunde laudari à Luccejo Historico *v. Lib. 5. Epist* 12. Supplicam multo minus erubescere crediderim, nam relinquitur Judicis discretioni, an petito velit annuere. Levius hic est periculum imo nullum. Ad multas commoditates conducit nunquam pudescere & nihil non audere. Hoc paucos mortalium intelligere scripsit *Erasmus* in *Encomio Stultitiæ.* Si denegetur petitum, rursus instabit causæ Patronus, rationes denegati petiti divinare tentabit, & si audacior est, & facundiæ opinionem velut alter

Anti-

Antiphon apud *Thucydid. Lib.* 8. *p.m.* 379. adeptus, cum judice expoſtulabit, donec ſpes decollaverit omnis. Ecce *Schlendrianum* commodum & facilem, quo, qui ſcit uti caute, ne per imprudentiam in mulctam incurrat, laudem ſui patrocinii referre poterit egregiam & præmia ampla.

Omnis labor patronorum forenſium ſit initio, ut proceſſus periti obtineantur, quia hoc Principali tunc temporis eſt utile. De eventu, niſi prematur ab adverſario principalis, ne ſit anxius cauſæ patronus. Hæc cura relinquatur parti quæ deciſione magis opus habet. Is interim ſciet, ſi ita expedit, eam procraſtinare. Conſpirare autem oportet Advocatum & Procuratorem. Hic plerumque illius nutu regitur. Quid quæſo facilius quam petere in principio prorogationes fatalium ad introducendam appellationem. Si cauſæ nullæ ſunt in promtu, allega in poſterum docendas: *Aus künfftig-zubeſcheinigenden Urſachen.* Exhibe tandem ſupplicam, & cauſare adjuncta omnia tibi non transmiſſa, mox producenda, interim fatalium prorogationem flagita. Satis temporis ſupereſt donec à Judice conſtringaris. In Libello appellationis, cum præfatione veniæ, *ſalvo honore,* judicem priorem nulliter egiſſe & pronunciaſſe incuſa,

cuſa, gravamina accumula, quorum probatione ad obtinendos proceſſus opus non habes. Scis enim ea in re ſcrupuloſitati non ſtudere judicem. De eventu tu non eſt reſponſurus. Si proceſſus decreri, nuncius qui inſinuavit non revertitur tempore debito, iterum petes prorogationem fatalis reproductionis. Si es reus vel appellatus, expectabis proclama, levi diſpendio unius floreni, lucro interim inſigni tempor's. Præprimis tenendum axioma *Schlendriani*, qui inculcat, *agere caute, ut licet intelligantur artes, tamen vindicari nequeant.* Comparebis tandem, ſed petes dilationem ad exceptiones producendas, & has dilationes tam diu repetes donec preſcindatur ulterior dilatio per Judicem. Si dilationi petitæ in Judicio ad excipiendum, duplicandum, vel aliud quod oporteret, agendum, adverſarius contradicat, invehaturque in moras tuas, ſtudioſe ut ait collectas, tu non erubeſces ex collectaneis tuis phraſium, ſingulari elegantia & frequentia commendabilem, *ohngeſtanden gegentheiligen ohngütigen Angebens*, vultu compoſito, in continenti reponere, & petere terminum à Judice. Hæc omnia *Schlendrianus* docet, & in uſu eſſe didici, reprobato quidem à ſuperioribus, qui tamen ſit impunitus

tus plerumque: Si metuis in contumaciam aliquid decretum iri, allega te scripsisse vel Principali vel Advocato, *daß ausser Zweiffel aus wichtigen Ursachen die Antwort unterblieben, und stelle weitere* dilation *Hochrichterlichem Arbitrio anheim.* Vel si urgeat tempus, dic, te accepisse *die rechtliche Nothdurfft, müsse erst durchsehen, und* ad stylum *eingerichtet werden: oder daß etwas daran ermangele*, petendo saltem aliquot dies, & sperans ex diebus menses futuros. Interim curam scripti in ordinem redigendi, si opus, & per tuam commoditatem non liceat, alii committe. Ecce rursus elegantem eamque facilem doctrinam *Schlendriani.* Observavi hujus rei praxin in musæis quorundam Dominorum Procuratorum, quæ invisere mihi licuit, eam non fuisse inutilem. Dubito tamen an eædem cautelæ alibi juvare possint v. g. in Judiciis Statuum Imperii Provincialibus, ubi conveniunt Judices certis anni temporibus, neque dilationes tales permittuntur. Alius ibidem erit *Schlendrianus* qui ex cujusque loci praxi observandus cauto Practico. Si es callidus, mox intelliges, & imitaberis. Sæpius tamen audivi Wezlarienses Dnos Procuratores culpam in Advocatos extraneos rejicere, qui morarum sint causæ. Hoc ipsum est quod *Schlendrianum* valde juvat, nam si fungi liceat

D

ret officio agendo saltem ea quæ Advocatus jubet, facillimum est munus Procuratorium. Advocatus scribit: à sententia quadam Judicis inferioris interpositam appellationem, sed per negotia complura aliasve causas edi libellum appellationis intra fatalia non posse, jubet interim ut petas fatalium prorogationem. Tu de novæ causæ patrocinio lætus, trium linearum schedulam sivè supplicam fieri cura, in qua fatalia prorogari petantur. Et sufficit si tantum porrigatur scribæ Judicii, non opus esse puta expectare decretum Judicis, cui de tuis petitionibus moratriis raro aliquid constat. Hoc petitum, licet interim ab Advocato nihil perscribatur, sæpius itera, & observa ut nunquam tempus brevius petas, rarissime unius aliquot forte dierum. Menses duo vel plures in ore & calamo habere debes, addito semper, quo magis tempori prospicias, ulteriori spatio per modum additamenti: Duorum *vel* trium, trium *vel* quatuor, quatuor *vel* sex mensium. Puta enim parvi referre an appellatus aliquot mensium intervallo frustretur. Et sic salvando fatalium cursum, probe functus es officio tuo. Interim non negliges Advocatum monere ut tandem necessaria ad introducendam appellationem tibi transmittat. Is si vult, suopte studio maturabit. Si mora est utilior, mittet tibi libellum prægran-

grandem, in quo facti narratio erit verbosissima & in circumstanciunculis diffusa , tum vero series gravaminum ad numerum quantum fieri potest, aucta : non quæ ex sententia ipsa resultant sua sponte, sed quæ catalogus gravaminum adversus sententias generalis, quem forte ad manus habes, percurrendum est istud caput , suggerit , & ad casum præsentem quoque modo sunt contorta. Nam eo facilius processus appellationis sperare licet, cum Judex in tanto volumine, aliqua saltem speciem gravaminis ad effectum appellationis habere, est crediturus : Examinatum iri omnia non metue, non enim fert temporis , pluriumque causarum quotidie occurrentium ratio. Adversarius tanto majori labore habebit opus ad refutationem tui libelli, & sic appellans tuus temporis beneficio fruitur : Quandoque Advocatus ne quidem mittit Procuratori omnia ad libellum necessaria. e.g. sententiam præcedentem ad quam sese refert eâ à qua appellatio interposita fuit , multa enim Advocato negotioso accidere possunt ut aliquid prætermittatur. Sicque Procurator causam habebit ulteriorem moram excusandi & culpam in Advocatum rejiciendi. Salubri consilio itaque in aliquibus Judiciis constitutum, ut appellantes & ipsi & Advocati juramento calumniæ obstringantur priusquam appellatio ad-

mittatur. Veriſſimum enim eſt, moræ in decidendis cauſis primam & ultimam cauſam eſſe Advocatos. Quod jam dudum adverſus dicterium: *Spiræ ſpirare lites, non exſpirare*, obſervavit piiſſimus JCtus Caſp. Ziglerus *Diſſ. Them. III. Cap.* 17. §. 6. Non negaverim aliquando eſſe moram à parte Judicis. Sed ſi prolixitati Advocatorum limites poni poſſent, promtior à Judice foret, credo, deciſio. Procurator, Advocati miniſter, proponit ea quæ ille vult. Excuſatior illo, qui totius cauſæ eſt director. Concluſionem cauſæ evitandi non minores ſunt cautelæ *Schlendrianicæ*, ubi certus productorum numerus lege eſt præfinitus, uti in Camera Imperiali non licet ultra duplicam, vel in cauſis Mandatorum S. C. ultra replicam progredi: Imperitus foret *Schlendrianus*, qui ignoraret viam, triplicam vel duplicam etiam ſine venia Judicis protrudendi. Allegabis nova ab adverſario prolata: in protocollo non negliges ad ſupplicam pro venia triplicandi porrectam te referre, petendo ne quidquam ſtatuatur donec ad acta fuerit admiſſa, & ſic quam à Judice expectabas veniam, tibi ipſi præveniendo dabis. Defenſionis favorem omnia ſanare exiſtima. Te non ſatis auditum clama. Si nondum es inſtructus ab Advocato, hujus mora, morbus, occupationes & neſcio quæ excuſationum nomina in protocollo alle-

alleganda, ad dilationem proficient. Moritur etiam Advocatus, vel quod frequentius, patrocinium vel verè vel fictè renunciavit, novus erat quærendus, hic ex magna chartarum mole informationem capere debet. Procurator, si ad causam novus accedat, se pro informatione ex actis, (quam tamen Advocati esse operam non tuam, putabis, tua enim extremis digitis absolvitur) vel tres vel quattuor mensibus opus habere causatur. Et ita primum & ultimum studium *Schlendrianicum* est lucrum quærere temporis. Scis enim decisionem non semper maturari à Judice. Interim tu cum adversario procuratore, qui moræ tuæ contradicit ac si jamjam sententia instaret, strenue & loquaciter colluctaberis. Wetzlariæ Audientiæ publicæ adstare cuique licet. Ego non facile ullam neglexi. Et sæpius risum movit, cum audirem Procuratorem eundem, qui cum altero dilationis ergo bellum verbale habebat, mox in alia causa, imo eâdem, simili modo ab altero excipi. Et sic mutuas fieri objectiones, mutuas vicissim condonationes. Si scriptum aliquod quod tu putas tuo Principali obesse posse, post longas moras, vel saltem Recessus quem putas merita causæ continere, profertur, *Schlendrianus* docet ut petas rejici ab actis, in eventum reserves responsionem. Ego mecum sæpius reputavi, hanc eventualem reserva-

vationem tibi magis nocere , quam prodesse. Dicis gratia tantum peti rejectionem ab actis, cum, quid in meritis contineat, nulla à Procuratore facta sit inquisitio. Judex si videbitur necessarium, tibi responsionem injunget. Vidi ego scripta in Musæis Procuratorum conclusionis ergo producenda, cum relationem Actorum urgeri divinaret Procurator, quibus præter scripti ipsius prolixitatem, magnus adjunctorum numerus erat additus. Quæ licet ad rem faciant nihil, tentare tamen licet periculo mulctæ, à Principali restituendæ. Interim impeditur referens, quia necesse habet farraginem istam perlustrare, & inutilia ab utilibus discernere. Procurator omnia rejicere potest in Advocatum, quia ipsius non est , sexcentarum causarum merita scire, & habere enumerata. Scribendum tamen & Advocato vel Principali, ut te Procuratorem conceptis verbis de statu rei informet, ne adeundo judicem & sollicitando, minus gnarus videaris causæ cui patrocinaris. Ea quæ tibi scribuntur memoria tene, & diligenter evita, ne ad perscrutandam ulterius tuam notitiam deducaris. Si non es silex, poteris retinere facile ea, quæ tibi in literis paucis verbis significantur , & videbere bene informatus , gloriamque tuæ sollicitudinis tibi vindicare, & si bene res ceciderit, de palmario victorem monere non erubesces.

besces. Si eventus voto tuo non respondeat, verissimam simulque facilimam habebis excusationem quod per te non steterit, honorario tuo nihilo secius frueris.

Dum fervet conflictus ante conclusionem, docet *Schlendrianus*, sæpius recessus in tuis causis perorare, hoc enim utile est non solum existimationi, sed etiam crumenæ. Nam omnia faciunt ad augendam summam liquidationis expensarum. Licet enim moderatio Judicis plerumque tantum bessem, quandoque vix semissem relinquat, tamen adeo stolidus non eris, ut expectes honorarium post finitum processum. Neque hoc cliens bonus, si abs te velit rem suam curatius agi, patietur. Imo invenies litigantes faciles, præsertim universitates, qui tuæ religioni summam prænumerando pro expensis, concredent, de qua tu rationem es redditurus. Compensanda enim est quantum fieri potest inertia eorum qui te derelinquunt, neque negligenda occasio pinguior. Sæpissime expensæ compensantur per sententiam Judicis, tum vero poteris esse securus à moderatione tuarum rationum. Ex taxa laborum præscripta vivere, non est viri tuæ conditionis, neque secta nostrorum temporum patitur. Sublatis studiorum præmiis etiam studia peritura, Suilius & Cosutianus cen-

censuère apud Tacit. *Annal. Lib. XI. Cap.* cujus orationis integræ probè memento.

Sententia adversus tuum clientem latâ, suggerenda remedia commoda. Appellationem ubi fieri potest, Leuterationem (remedium valde commodum etiam in aliis Imperii Judiciis quam Saxoniæ Ducum, de cujus abusu Ziglerus loco supra dicto differit.) in integrum Restitutionem, Revisionem. Remedium restitutionis est utilissimum quia effectum Jud cati suspendit. Acta accumulari possunt. Judex aliis occupationibus distinetur. *Interim aliquid fit.* Si jure jurando calumniæ opus est, *daß weder ihr noch Euere* Principalen *und deren* Advocaten *von jezigem neuen Einbringen, vorhero einige Wissenschafft gehabt,* Clausula adjecta: *Oder doch solches zu der Sache dienlich zu seyn nicht vermeinet,* conscientiam salvare putabis.

Tandem, si ignarus quid antea in actis fuerit deductum, offerre juramentum procuratorium erubescas, (quotusquisque enim est ex Procuratoribus qui inter tot causas quibus patrocinatur, singularum merita scire possit, Advocati hoc est officium non Procuratoris) observa cautelam *Schlendriani*, ut offeras *si à Judice admittaris.*

Ten-

Tentare licet, si non succedit, providentia tua saltem ab opinione temere oblati juramenti te liberabit.

APHOR. VII.

Petis à *Schlendriano* consilium ad adquirenda tibi multarum causarum patrocinia? Neque hic deerit magister.

Ante omnia studendum est pro adquirenda qualicunque opinione scientiæ, diligentiæ & obsequiositatis. Hisce enim parabis tibi apud superiores aditum. Tum vero conciliabis tibi amicos, qui te ceu virum talem commendent. Insignis erit in te virtus & commendabilis si quidquid didiceris vel conjecturis assecutus fueris non effutias, nec scientem te simules. Plus scire, quam loqui, sapientiam esse, ex *Epidico* memento. Malè enim accipiuntur scioli & plusquam decet curiosi & garruli: Invigila quid rerum agatur in curia, qui processus petantur & decernantur, adversariæ parti mox denuncia, tuum offer patrocinium & mitte quam in promtu habes typis impressam formulam mandati procuratorii.

Si observaveris aliquem de tardiori progressu suæ Causæ conqueri, patieris libenter, licet ipse non facias, (id enim honestas prohibet), ut in Mandatarium

rium præſentem culpa referatur, quod vel nimium ſit occupatus; vel curatius agere & flagitare judicem non ſoleat, vel aliud quid prætermiſerit. &c. Si res eo deducta eſt ut novo procuratore ſibi opus eſſe crediderit, tibique formulam mandati transmiſerit ſubſcriptam, tu eam monſtrare priori procuratori, & in judicio producere non erubeſces. Ille enim ab iſto cliente alias non ſatis bene honoratus, ut eo carere poſſit, renunciabit haut ægrè ſuo mandato, *will von der Sache abgeſtanden ſeyn.* Et ſic venies tu in poſſeſſionem. Ubi tamen non negligendum ut acceptes renunciationem, nam fieri poteſt ut Principalis etiam tui pertæſus, vel alia de cauſa, priori Procuratori rurſus aliquid agendum committas & is acceptationem abs te non factam cauſatus, patrocinium rurſus occupet.

Initio nullam ſperne, quæcunque cauſa tibi defendenda offeratur, diligentem potius te monſtra in omnibus. Allaborandum enim ut quacunque die Juridica publicè proponendum habeas aliquid.

In novitiatu tuo videaris ſemper magis, quam ſis, occupatior, & in contradicendo adverſario tuo, ita ut ne facilè quid ſine reſponſione dimittas, promtus.

Ad

Ad mulctam dictatam frontem obduratam habe, nam tibi primo, vel soli, hoc non accidit, & si Principalis tuus te negligentem nolit fieri, sua sponte te præstabit indemnem.

Ne tamen affectes primis annis tui officii multarum causarum patrocinia habere, non cuivis contingit hanc adire Corinthum, casus est rarior, & si nuditas tua fortè detegatur, vel circumstantiæ mutentur, existimatio tua mox periclitabitur, opportunitati est invigilandum, tenenda capillis in fronte occasio. Nequidem nuncii negligendi, qui suo præconio in regionibus dissitis copiam causarum nonnullis conciliarunt. Tu vicissim eorum lavabis manus, processus decretos tibi amicis nunciis præ aliis insinuandos concredes, interim prorogatione fatalium ad plures menses tibi poterit consuli.

Collectanea tibi para ex formulis variis recessuum quibus pro re nata utaris, nam imitatione aliorum tu excusaberis, & *Schlendrianum* pro stylo commodè venditare poteris.

Ubi majorem numerum causarum adquisiveris, tunc eas quæ minus utiles videbuntur aliis commendabis, qui tibi gratiam sunt habituri. Est etiam filius, est gener, cui consulendum.

Si officii tui ratio postulat ut pro cujusque judicii more certis diebus publicè compareas, vestitu

diſtincto, prout fieri conſuetum in Camera Imperiali quavis Audientia , tibique id fuerit quandoque incommodum, mitte quæ habes proponenda Collegæ alii, cui fortè gratum accidit ut exſurgere poſſit & audiri, cum hoc in cauſis ſuis accidat rarius. Tu verò ſi nominis celebritatem aliquam acquiſieris, (aliud enim decet novitios) tuæ vacabis commoditati. Trecentæ enim poſſunt colligi cauſæ quibus abſentia excuſetur. Non ſatis commoda uteris valetudine vel aëris intemperiem metuis : Habes expediendos nuncios hac ipſa hora, qui expectare non poſſunt : Es occupatus laboribus, in quibus, ſi hoc ipſo tempore ſeponeres, circuli tui admodum turbarentur : Invitatus es ad prandium vel amicos invitaſti : venit ad te hac ipſa hora aliquis ex tuis clientibus honoratioribus, cum quo communicandum : Eſt in ædibus opifex, cui diſtinctè monſtrandum, quomodo res tibi neceſſaria ſit perficienda, alioqui erraturus foret cum tuo diſpendio & animi ægritudine. Vel dic, te ut compareas publicè, diſpoſitum non eſſe. Variandæ autem ſunt excuſationes, & memineris probè proximè præcedentium. Compertum non habeo an ad examen deducantur, id ſæpenumero audivi, in honore eſſe Procuratores, facilè excuſari, non in ſchola verſari, ſed in curia.

Præjudicia varia collige, licet certus non ſis, an

an ad tuum casum circumstantiæ quadrent, tu tamen divinabis & allegabis, opinionemque diligentis viri hac ratione adquirere studebis, nullum ex tua allegatione nascitur tibi periculum.

Cave ne honorarium in annos plures non solutum succrescat: Monere non desine: Diligenter scribe: Omnis epistola ad rationes refertur : Per nuncios liberalitatem excita, cumprimis tuam diligentiam lauda, & laudari jube, marsupium preme, maximè tempore eo quo tua opera indiget Principalis.

APHOR. VIII.

Sed manum de tabula. Retinere debet aliqua pro suis arcanis Magister cautus: Si uti didiceris his quæ tradita sunt, bene tamen, ne artes intelligantur, si utilitatem fueris expertus, si nomen aliquod adeptus, gratiam habe *Schlendriano.* Si observationi diligenti dederis operam & imitationi, plura doceberis tuo Marte, & novas cautelas *Schlendrianicas* invenire scies. Pugiles, si ictum quem in animo habent, ab adversario motu contrario elisum iri sentiunt, novum solent confestim instruere. Ita tu, si artem unam non succedere intelligis, mox aliam in promtu habere debes. Interim invide-

re nolis, his præceptis, quæ plurium annorum observatione collecta sunt, hucusque ad secretiorem amicorum usum servata, nunc plures Neo-practici, & gratis, communicentur. Vicissim te *Schlendrianus* participem facit *Colloquiorum* trium, quæ ipso facto ita habita, atque ob secretas quas continent instructiones, scripto comprehensa, ab amico accepit. Ceterum ut abstineas à censuris suadeo. Acroamaticas hasce doctrinas si fastidis, si præstantioribus es imbutus, gratulabitur tibi ipse *Schlendrianus* & libenter sua contrahet vela. Si vero te iis usum esse, atque ad eas, ubi consilium te deseruit, confugisse sæpius meministi, noli eas invidere aliis. Si cautè in iis versari nondum didicisti, tua erit culpa. Noli etiam Auctori ob propalationem indignari, cujus scopum si non à primordio, quod tamen facile est, intelligis, adire licebit *Jubentium* & ab eo perdiscere. Hic enim ex familiari cum Auctore conversatione de consilio ejus certus, candidè id exposuit in colloquio ultimo suo *Domitio.*

COLLO-

COLLOQVIVM PRIMUM.

JUBENTIUS : DOMITIUS.

JUB. Unde nobis ades, mi Domiti, ocreatus & scuticâ prælongâ armatus? *Dom.* Ex Atheneo vicino. Persuaserunt enim commilitones aliquot, Wetzlariam excursuri, ut eos comitarer. Feci tanto libentius, quod scirem, te veterem amicum ibi commorari, cujus alloquio fruendi futura esset occasio. Equitantem verò ocreatum esse oportebat, neque, me hercle! macilentum caballum, brevi forte excoriandum, calamo scriptorio incitare poteram. *Jub.* Benè est. Salvum te esse lætor. Sed videris jam recurrere velle, urbem vix ingressus. Est hodie dies Audientiæ publicæ, simulque publicationis sententiarum, cui interesse oportet, & Patrono meo, Advocato & Procuratori, cujus negotiorum forensium curam per aliquot annos gero, adsistere. Adeo, ut parum otii ad confabulandum mihi supersit, hac, qua venisti, die. *Dom.* Imo vero revertendum mihi est Giessam hodie. Revocat enim collegium Juridicum, quod

quod ibi frequento. Adpropinguat ſolſtitium vernale, cœlum eſt ſerenum, adeo ut ſub noctem reverti queam. Intra horæ ſpacium noſtris caballis illuc transvehimur, qui ſtrepitu & clangore ſcuticarum, mirum quantum! ad curſum incitantur. *Jub.* Sed quid ſi inſeſſor aliquando cum caballo proſterneretur. *Dom.* Hoc ſtudioſo non extimendum, ad varios caſus confirmandus eſt animus. *Jub.* Ergo alio die redibis? *Dom.* Id equidem certo affirmare non poſſum. In noſtris Collegiis Praxin Cameralem æque addiſcimus. Cum eſſem ad Academiam dimittendus, mater mea vidua, cum peritis conſilium iniit, quæ inter multas foret utilior? Alii Jenenſem, alii Hallenſem, alii Tubingenſem conſuluere. Placuit tandem Gieſſenſis, tanquam Imperiali Cameræ proxima, cujus ſtylus ibi putabatur eſſe magis, quam alibi cognitus. Animus autem mihi eſt operam dare ſtudio forenſi. *Jub.* Ego tamen utile credo tibi futurum, ut quæ in Collegiis audis, per experientiam confirmentur. In Academiis nonniſi ex libris hauriunt Cameralem praxin. Wetzlariæ, quæ in ipſis rerum argumentis obtinent, experimur. Proinde, ut ſæpius huc advoles, ſuadeo. *Dom.* Fiet, ſi modo pecuniæ ad equum conducendum ſuperſint. Sed quoniam abs te didici, fore hodie Audientiam publicam &

ſen-

ſententiarum publ cationem, ego, dum commilitiones mei urbem tranſcurſitant, temporis lucrum ſum facturus, peto igitur, ut me, ſi licet, in locum Audientiæ deducas. *Jub.* Licet ingredi cuique, modo modeſtè ſeſe gerat. Sed properandum eſt, cum audita ſit hora poſt meridiem prima. *Dom.* Siccine ad horas adſtricta eſt iſthæc ſolennitas? *Jub.* Eſt omnino. Sine ordine temporis negotia rectè peragi nequeunt. Nonne & vobis Studioſis hora collegiorum obſervanda? *Dom.* Rectè mones. Sed jam expectamus dudum, & nihil aliud video, quam viros togatos in conclavi obambulantes? *Jub.* Hi ſunt Procuratores Imperialis judicii. Expectant autem initium audientiæ, quod interdum moram habet, ſi horis antemeridianis Collegium Camerale ultra duodecimam fuit congregatum. Sed ecce! jam ſubſellia occupant Procuratores, intrat pedellus, præferens ſceptrum judiciale Sereniſſimo Domino Judici, quem ſequuntur ex Dominis Aſſeſſoribus quatuor. *Dom.* Quid ſibi vult baculus iſte ſubniger? *Jub.* Sceptrum eſt judiciale, jurisdictionis ſupremæ ſignum. Ejusmodi ſigna judiciaria antiquiſſima eſſe hiſtoriæ tradunt. Hoc verò ſceptrum ab ipſo Cæſare Maximiliano I. geſtum, & Judici Cameræ traditum, conſervatumque fuiſſe, vetus eſt à majoribus accepta traditio. *Dom.* Quare non

F universi

universi Assessores Audientiæ sunt præsentes? *Jub.* Hoc antiquo tempore erat necessarium cum Audientiæ celebrabarentur quotidie, posteaquam verò animadversum fuit, negotia judiciaria, actorumque relationes multum impediri tali consessu, externa ista prolixitas est immutata & compendiosior facta Audientiæ frequentatio. Tu, Domiti, hic extra cancellos subsistes, & cuncta observabis. Mihi locus est occupandus post subsellia, ut sim Patrono meo ad manus. Finita Audientia me expectabis, & ulterius confabulabimur. *Dom.* Non profectò pœnituit me hic ad tertiam usque horam adfuisse. Sed multa sunt, quorum explicationem abs te desidero. Ubi quæso erit locus nostræ confabulationis? *Jub.* In museo meo, si placet, & potero tibi ostendere nonnulla ipso opere, quæ verbis exponi non possunt, tibi, in hac palæstra planè hospiti, Verum quem audio equitantium & scuticarum strepitum? *Dom.* Sunt, ut video, commilitones qui recurrunt Giessenam. *Commil.* Heus tu Domiti, nonne redire vis nobiscum? *Dom.* Recurrite vos, si placet, ego satis maturè sum reversurus. Frustra enim hic fuisse nolo. *Jub.* Assideamus huic mensæ, nam delassati sumus stando in Audientia. *Dom.* Nisi abutar favore tuo, ex schedula, quæ plumbo annotavi, ordine recitabo. Aliqua,

qua, ipsa ratione dictante, intellexi, aliqua opus habent explanatione. Quod Judex & Assessores caput obtegant, autoritatis gratia fieri intelligo. Quod is, qui prælecturus erat sententias, (ajebant adstantes mihi, vocari Protonotarium,) inclinet se coram Judice, mandatum publicandi nutu accepturus, facile colligo. *Silentium*, quod Pedellus inclamat, baculo mensam feriens, satis percipitur. Existimavi id à strepitu hominum adstantium originem traxisse. Sed ex sententiis planè nihil assequi potui, quid judicatum sit. *Jub.* Credo, nam hoc vix ii intelligunt, qui Camerali Praxi operam dederunt aliquamdiu. Soli Procuratores, qui causæ inserviunt, vim sententiæ, quam audiunt, intelligunt. Interdum ipsi quoque, si non simul advocando causam defenderunt, explicatione opus habent, si, quæ insit sententiæ vis ac potestas interna, scire expediat. Id enim, nonnisi meritis causæ penitius cognitis, intelligitur. Deinde ad stylum sententiarum, quid unaquæque vox denotet, intelligendum, opus est exercitatione, neque per discursum subitaneum exponi poterit. *Dom.* Ergo ea de re imposterum uberiorem expectabo informationem. Audivi mulctari Procuratores in sententiis, mirum tantos viros non agere cautius? *Jub.* Ipsi quidem satis dolent, nomina sua, si mulctantur,

 pu-

publicè exaudiri. Sed hic reniti non licet superioribus. Homines sunt, & tentant pro cliente, quicquid juvare queat, restitutionemque mulctæ expectant. Si amicum habeat quis, à quo moneatur, facilis est modus cavendi, ne omnium oculi in eum qui mulctatur, cum expressione, ut fieri solet, & nominis, & causæ convertantur. Sequenti die excussus est rubor omnis. Audivi aliquando, quod non solum refusionem mulctæ, sed etiam pro reparatione honoris postulare quid liceat, quia propter clientem Procurator mulctatus. Num id fiat, asseverare non audeo, nam talia nobis non patent: Habent sua secreta Patroni. Crediderim tamen, si casus existeret, & judicio denunciaretur, animadversionem severiorem insecuturam. *Dom.* Quid verò est, quod aliqui scribunt, dum Protonotarius prælegit sententias? Annotatio hæc quare non fit ab omnibus? *Jub.* Annotantur rubricæ sententiarum, addita vocula aliqua, qua designatur, sententiam esse definitivam, confirmatoriam, reformatoriam, paritoriam, absolutoriam, non devolutivam, interlocutoriam, actoriam, litis contestatoriam, proclama &c. &c. Ut ex catalogo quilibet Procurator eas causas, quas ipse tuetur, discernat, & in Cancellaria copiam, si opus, petat. Qui amanuenses Studiosos habent, curam annotationis his commit-

mittunt. Proinde noſtrum eſt officium, ut Catalogum omnium cauſarum, quibus patroni noſtri inſerviunt, habeamus. *Dom.* Sunt ne tam multæ cauſæ, ut catalogum ſcripto comprehendere operæ ſit pretium? *Jub.* Quidni? Imprimis ſi aliquis Procuratorum dudum fuit in celebritate. Ego integrum volumen, quod hic vides, ordine alphabetico conſcriptum habeo. *Dom.* Mira res, litigiorum nunquam eſſe finem. Et ſi Procuratores ſinguli, quos vidi in ſubſelliis magno numero, tot habent cauſas, quantus erit numerus cauſarum omnium? Et quanto opus erit numero Aſſeſſorum? *Jub.* Verum eſt, etiam pauciores Procuratores plus negotii faceſſere poſſe, quam Aſſeſſorum numerus præſens definire queat. Sed obſervandum, non omnes cauſas & deciſiones eſſe difficilioris inſpectionis. In Catalogo mei Patroni, ceteroqui ſatis prolixo, cauſarum in quibus eſt occupatus, (ſunt enim multæ dudum definitæ) ſi exceperim viginti circiter, reliquas facilioris laboris eſſe credo. *Dom.* Numne igitur honoraria Procuratorum à qualitate cauſæ æſtimantur? *Jub.* Abſit. Eadem eſt ratio ſive de mille Imperialibus, ſive de centum millibus agatur. A labore, non à pretio cauſæ, honoraria merentur Patroni. Poteſt eſſe cauſa levioris pretii, & magni laboris. Viciſſim alia expeditior, & magnæ

 æſti-

æſtimationis. Interim qui magis honorant Patronos, hos honorari & coli præ cæteris, ratio dictitat. *Dom.* An expectanda eſt Procuratori ſolutio honorarii finita cauſa? *Jub.* Fatuus eſſet, qui hoc faceret ſemper. Nam ex vento non vivitur. Sunt clientes, quorum crumena premenda eſt, dum dolet, juxtà regulam diſcipulorum Hippocratis: Non repetitur datum. Et nemo adeò ineptus eſt, ut rationem inire nequeat pecuniæ prænumeratæ. Idcirco ne defraudetur Procurator cavendum ipſi eſt à principio. Dantur multi litigantes ingrati, qui credunt, ſe non debere honorarium, niſi res ex voto ſuccedat. *Dom.* Memini ex lectionibus Academicis Procuratorem eſſe litis dominum, annon ergo dirigere poterit proceſſum ad exitum ſperatum? *Jub.* Næ tu mihi videris quovis Domitio ſtultior. Dominium litis, ſi hunc haberet effectum, Procurator adverſarius æquè foret litis dominus, & ſuo muneri non defuturus. Abuſus eſt, ſi Procurator aliquis ſuam eſſe eam autoritatem apud judicem exiſtimat. Meus ſane Patronus valde hoc mihi inculcavit, quem tamen ſcio haberi in celebritate & exiſtimatione. *Dom.* An ergo omnes in æquali exiſtimatione non verſantur. *Jub.* Hoc à fortuna dependet, ſi cætera rectè ſe habeant, ſtudia, ſedulitas, prudentia. Nusquam tamen

men abeſt, niſi uno ex his deficiente. Quemadmodum verò in omni ordine ingenia hominum, non ſunt æqualia, ita & hic uſu venit. *Dom.* Quid conſilii ergo ut largiora poſſint eſſe Procuratoris commoda? *Jub.* Qui advocando etiam laborant, exiſtimationem facilius acquirere poſſunt, & hic eſt gradus proximus ad clientes plurimos habendos. Tum vero ſtudendum eſt, ut à Principibus & Statibus Imperii annua impetrentur ſalaria. Sunt etiam privati litigantes honoratiores, qui ob plures cauſas, quas habent, annuum ſalarium promittunt. Sed plerique utuntur Advocatis extraneis. Credunt enim hos eſſe magis informatos. Et jam in unaquaque provincia numerus eſt Advocatorum tantus, ut alter alterum, ceu figulus figulum odio habeant. A meo Patrono didici, olim Spiræ præſtantiſſimos totius Germaniæ fuiſſe Advocatos, ut, qui cauſam graviorem defendendam habuerit, Spirenſem Advocatum ſibi quæſiverit. Alii ſunt hodie mores, & nimium evulgatæ artes. Deinde, ut antea memini, in tempore eſt vigilandum. *Dom.* Nimium deflectimus ab ordine Audientiæ. Quare diſceſſerunt ſereniſſimus Judex & Aſſeſſorum tres, uno remanente & ſceptrum occupante. *Jub.* Finita ſententiarum publicatione inceperunt, ut audiſti, Procuratores cauſas ſuas perorare. Huic rei auſcul-

auſcultabant olim Judex & omnes Aſſeſſores congregati. Cogita, quam tædioſa & ſomnifera fuerit auſcultatio dictantium ſuos receſſus, quos Notarii calamo excipiebant, ita ut in aliquot menſibus ordo inter Procuratores abſolveretur. Sed huic rei remedium allatum poſt Receſſum Imperii Anno 1654. Neque opus eſt, ut plures Aſſeſſores, quam unus, Audientiæ præſit. Quandoque etiam unus ex Dominis Præſidibus ſolium accupat loco Domini Judicis. *Dom.* Obſervavi ſilentium perpetuum ejus qui Audientiæ præeſt, niſi quod in juramento præſtando Procuratori verbis præierit. *Jub.* Verum eſt, & nihil habet quam hoc loquendum, qui Audientiæ præſidet. Niſi quod obſervaverim, quandoque, ubi Procuratores, contradicendo ſibi invicem, moderationis terminos excederent, Aſſeſſorem interloquendo inhibuiſſe. *Dom.* In noſtra patria etiam eſt illuſtre judicium provinciale, ubi tamen audientiæ hujusmodi non frequentàntur. An ergo neceſſaria eſt Judicio Camerali Audientia? *Jub.* Eſt omnino ex prima hujus Judicii conſtitutione, & habet ſuos uſus inſignes, inter alios, ut non neceſſe ſit partes ad quemcunque actum judicialem citare, ſed quicquid fit Procuratore præſente, id vim habet notitiæ legalis. *Dom.* Ergo ſi abſens eſt Procurator, ceſſabit iſte effectus? *Jub.*

com-

Minime. Sufficit enim adeſſe ejus mandatum generale ad acta productum. Si valetudine vel alia juſta cauſa impediatur, ut interſit Audientiæ, poterit ex Collegis alium rogare, ut receſſum ſcripto comprehenſum in ordine recitet. Hinc mandata continent facultatem ſubſtituendi. Sed ſubſtitutus ordinarius non ſemper eſt is, qui rogatur, ſæpe alius. Et noſtri muneris eſt plerumque quærere ex Procuratorum præſentium numero aliquem, qui hoc officio libenter defungatur. Seniores autem requirere ſolent juniores, non viciſſim niſi ſit proximus in ſubſelliis. *Dom.* Nonne hoc foret munus ſubſtituti ordinarii? Ad quid ergo ſubſtitutio? *Jub.* Non ineptè quæris, ſed ita res ſunt comparatæ, ut is, qui ſubſtitutioni conſentit, de omnibus cauſæ meritis nihil ſciat, neque ei à Procuratore Principali quicquam aperiatur. Adeo, ut haud rarò ſubſtitutus parti adverſæ officio ſuo adſiſtat, ſuæ ſubſtitutionis immemor. Cautus fuit meus Patronus, ne à ſe id fieret. Eum in finem mihi demandatum fuit, catalogum ſubſtitutionum conficere, ne vel utriusque parti ignoranter fiat ſubſtitutus, vel adverſariæ partis principalis Procurator. Duplex ſubſtitutio hac cautela evitabatur, &c, ſi altera pars principaliter deſideraret patrocinium, renunciabat Patronus meus ſubſtitutioni.

 Dom.

Dom. Nondum audivi cujus uſus ſit ſubſtitutio. *Jub.* Lege eſt ſancita, ſed uſus non alius, quam ut, exiſtente fortè caſu mortis procuratoris, ſententia poſſit ferri contra ſubſtitutum, qui ſæpenumero ſe eſſe ſubſtitutum, dudum eſt oblitus. Nam ſubſcribit mandato ſubſtitutus plerumque in Audientiâ cum producendum eſt mandatum, & mutuos ſibi honores eâ in re exhibere ſolent procuratores. Plerumque ſubcribere rogatur tanquam ſubſtitutus junior Procurator , non æquè ex ſenioribus aliquis à juniore. *Dom.* Ego credidi, ab ipſo principali litigante eligi perſonam ſubſtituti ? *Jub.* Minimè gentium. Hi ſæpe nec Procuratorem aliter quam ſolo nomine norunt, multò minus ſubſtitutum. *Dom.* Undè verò hoc accidit? *Jub.* Docebo te hoc, Domiti. Procurator Cameræ parare ſibi debet amicitiam & fiduciam Advocatorum, cumprimis in provinciis, ubi regnant litigia. Hi quascunque cauſas ad hunc deferunt. Si opus eſt mandato transmittitur formula mandati typis impreſſa, & relinquitur plerumque arbitrio Procuratoris electio ſubſtituti. Ego diebus Juridicis horâ undecimâ antemeridianâ Cancellariam intrare ſoleo percontatum, an pro meo Patrono aliquod ex Senatu prodierit decretum, ubi ſimul rimari ſtudioſè didici, quis alius Procurator proceſſus obtinuerit, tunc ſine morâ nunciandum

dum hoc parti adversæ, & offerendum studium atque officium, addendo simul formulam mandati procuratorii, cujus subscriptio petenda. Licita hæc est patrociniorum aucupatio. *Dom.* Sanè non contemnenda hîc abs te disco, quæ nunquam in Academiâ docentur. Cum dixeris antea in nonnullis locis regnare litigia, scire vellem quænam urbes aut regiones isto nomine celebrentur? *Jub.* In universa Germania non est exiguus litigantium numerus. Testatur id magna ubique Advocatorum copia, qui omnes de victu parando laborant. Qui praxin incipiunt, neminem ejiciunt foras. Meus Patronus non paucos aliis commendare solet. Delectus enim habendus est clientum. *Dom.* Audivi aliquando in collegio meo Academico, Leodienses magnam messem præbere Dominis Procuratoribus laborum juxta & præmiorum. *Jub.* Ita creditum fuit aliquando, & felicior habebatur procurator, qui cum Leodiensibus Advocatis correspondentia, ut vocant, fruebatur. Meus Patronus nullas habet, neque, credo, habere voluit. Sunt homines generosi inter Leodienses, sicut alibi, sunt plures numero pecuniæ tenaces. Advocati domestici non desinunt ibi fructus, cum spes adhuc est in incremento, decerpere. Wezlariam plerumque derivantur reliquiæ, quando litigantes sunt ferè delassati. Ni-

mius Advocatorum Leodienſium numerus effecit, ut hodie non adeo habeantur fructiferi clientes Leodienſes, quam erant olim. Deinde, quod antea paucis ex ordine Procuratorum erat proprium, cauſarum Leodienſium patrocinium, jam in plures eſt diviſum. *Dom.* Perge quæſo enarrare ea, quæ vobis Amanuenſibus incumbunt. Eſt enim mihi conſilium, addicere aliquando meam operam alicui Procuratorum. *Jub.* Præcipua noſtra cura eſſe debet, ea, quæ ab adverſario Procuratore proponuntur, accipere, notare, & in protocollum domeſticum digerere. Ergo, licet Procurator audientiæ non interſit, noſtra tamen præſentia & cura ſupplere ſolet, quæ ſunt neceſſaria. Intelligis, mi Domiti, quantum ſit poſitum in bono & rerum perito amanuenſi. Is omnium cauſarum curam gerit, monet, ſuggerit, quæ agenda ſint. *Dom.* Quid autem ſibi vult iſta ſæpe repetita obambulatio pedelli, & amanuenſium circumitio. *Jub.* Diſtinctas res quæris. Diſtincta ergò opus reſponſione. Pedellus circumit ſciſcitando, quis ex Procuratoribus aliquid proponendum habeat in debito ordine, & receſſus cujusvis copiam adverſario procuratori, cujus nomen ſchedulæ inſcriptum, accipit, traditque. Amanuenſes verò quandoque ipſi tradunt copiam receſſus, quando declinanda eſt alterius

con-

contradictio. Ego sæpius me contuli à loco meo ordinario, ad illum, qui est Procuratori adversario proximus, huicque recessum meum non prius tradidi, quam posteaquam à Patrono meo esset recitando absolutus, & ita excludebam contradictionem. Sunt enim inter Procuratores, qui nihil facilè sine contradictione transire patiuntur, & cum tales recessus contradictorii dictentur Notario, temporis fit jactura interdum, instat sententiarum publicatio, & vigilandum est, ne per contradictionem talem aliquid scrupuli injiciatur. Nemo facilè hanc praxin intelligit, nisi qui in ipsis rerum argumentis versatur. *Dom.* Audivi aliquoties Procuratorem, recitantem suum pensum ex scripto, aliquid corrigi velle: Inquit enim Protonotario & Notariis mensæ adsidentibus: *Corrigatur, si placet.* Putarem hæc domi accuratè examinanda fuisse. *Jub.* Debebamus quidem. Sed facilè est, ut error aliquis obrepat. Meo Patrono id raró accidit, quia, licet ego recessus leviores in Audientia habendos plerumque componam, (nam qui momenti aliquid habent, ipsis Procuratoribus curæ sunt, & sæpe cum Advocato communicandi, vel ab eo expectandi) securus tamen esse possit de mea industria, & accuratè conscripta tabellâ. *Dom.* Qualem mihi nominas tabellam? *Jub.* Tabellam vocamus folium

 istud

iſtud unum, vel plura conjuncta in quo omnes receſſus, in unoquoque ordine & unaquoque Audientia recitandi, conſcripti ſunt, & ad marginem cujusque receſſus nomen procuratoris adverſarii expreſſum. Hujus tabellæ duo habemus exempla, eadem forma deſcripta, quæ ad menſam Notariorum per pedellum deferuntur, quorum unum penes Lectores manet, qui ſunt Archivarii Camerales, alterum apud Notarios Cancellariæ, & quovis trimeſtri ſpacio in unum volumen compinguntur. Alia duo exempla ſunt ad manus, quorum unum eſt *Procuratoris* proprium, ex quo recitat receſſum viva voce, alterum eſt ſciſſum in parvas ſchedulas, cuique cauſæ proprias, quæ traduntur Procuratoribus adverſæ partis. *Dom.* Multum ergo laboris veſtris manibus incumbit, ſi quemque receſſum quadruplici exemplo deſcribere oportet. *Jub.* Verum dicis, ſed pro numero negotiorum hæc res non eſt amanuenſis unius. Ego potiſſima curo, & reliquis penſa diſtribuo. Nuda deſcribendi opera facilè alii mandari poteſt, ſed receſſus ipſos quandoque componendi longè major & præſtantior eſt cura, tum vero Calendarium terminorum legalium vel præfixorum, vel collectorum ordinatè habendi, omnes receſſus protocollo majori domeſtico accuratè inſcribendi, & indicem

con-

conficiendi, aliquot millia epiſtolarum, correſpondentiæ, ut vocant, & ſub finem anni votivarum apprecationum ad clientes exarandi epiſtolas ad locum curſus publici deferendi, & pecuniam pro iis exſolvendi. *Dom.* Num verò literarum ſumtus Magiſtro curſus publici ſolvendi à procuratore erogandi? *Jub.* Omnino, & hoc onere maximè gravatur officium Procuratorum, cum non ſint exigui ſumtus, & difficilis à clientibus recuperatio qui tamen de ſtatu rerum ſuarum informari volunt. Hinc ſi prænumerationem poſtulet Procurator, hoc ei vitio non vertendum. Cura rationum etiam mihi eſt commiſſa. *Dom.* Ita, ut audio, non multum otii vobis ſupereſt. *Jub.* Certè parum, ſi negligentes haberi nolimus, & maximè ab audientiâ poſt publicationem ſententiarum. Noſtra tamen verſatur utilitas in addiſcenda Camerali praxi, & acquirimus notitiam rerum forenſium & perſonarum, faciliоremque aliquando aditum ad officium aliquod publicum. Me hic fuiſſe, & Patrono meo inſerviſſe nondum pœnituit. Sed tamen ætas me invitat officium proprium quærendum, & ad uxorem ducendam. *Dom.* Ego igitur, cum hodie fuerit dies Audientiæ & ſententiarum publicatio, tibi incommodare amplius nolo, adveſperaſcit jam, & videtur inſurgere aliqua tempeſtas, alia vice

ce

ce ulteriorem diſcurſum tuum, ex quo jam doctior Gieſſenam redeo, expetiturus. *Jub.* Eris mihi ſemper gratus, & ego tuo deſiderio non defuturus. Cave ne equus te ejiciat. *Dom.* Nullum eſt periculum, modo ego equum non portare debeam, qui ſeſſorem vix geſtare poſſe videtur. *Jub.* Tanto gravius periculum. Ergo feliciter abi, & Vale.

COLLOQVIVM

SECUNDUM.

DOMITIUS. JUBENTIUS.

DOM. Salve mi Jubenti, amice chariſſime! Non potui non ad te reverti, cum à nupera converſatione tanto deſiderio, plura abs te diſcendi, fuerim ineſcatus. *Jub.* Salve viciſſim, chariſſime Domiti. Sed die Dominica te non expectaſſem. *Dom.* Equidem hac die veni, ut pernoctarem Wezlariæ, quo magis ſequente die tota fruerer, ſi licet, tua inſtructione. *Jub.* Conſilium non eſt malum, poteris enim craſtino die horis matutinis confluxum ſollicitantium tuis oculis cernere. Sed interim tu ſacris non interfuiſti? *Dom.* Interfui in hac urbe à prandio. *Jub.* Mirum,

rum, si tu studiosus Academicus tantum habuisti & patientiæ & devotionis. *Dom.* Quasi vero studiosi essent ab hac virtute alieni. *Jub.* Certè vos ea deceret maximè. Sed vidimus hic sæpe studiosos, ædem, cum sacra celebrarentur, ingressos, non auditum, sed spectatum, & post gesticulationes aliquas, quibus aliorum auscultantium attentio turbatur, mox recurrentes ad diversoria. Nescio an Jenensium quorundam studiosorum mos, quem ego olim sæpe non absque offensione vidi, ad vos Giessenam translatus fuerit. Tu si meliora sequeris, si mente es saniore, senties apud temet ipsum quantæ sit tibi futurum utilitati. *Dom.* Imò verò juvenilis ista insania mihi valde displicet, quando à parentum vel præceptorum reprehensione liberati, hac sua libertate ad immodestiam usque abutuntur, aliorumque exempla non bona, sed reprehensione digna, imitantur. Auscultavi attentè sermoni sacro hodierno, nihilque quod offendere posset orthodoxos, audivi. Nescio an fuerit is cui, ut auctio, de doctrinalis movetur *Jub.* Fuit sed præstat Domiti , ut ea de re tuum suspendas judicium. Ex uno sermone Doctor Ecclesiasticus non dignoscitur. *Dom.* Credo, sed fama est apud plerosque, ut accepi, optima. Nemo sanè Theologos publice proba-

tos absque injuria heterodoxiæ est insimulaturus. *Jub.* Mihi quidem hisce de rebus inquirere per alia negotia non licuit, sed quantum ex ore Procuratoris Patroni mei audivi, huic ille non probatur. *Dom.* Quamborem? Putarem quam ex fructibus dignosci debere Doctorem? *Jub.* Nescisne tu quoque fuisse inter Doctores reprobatos, in quorum externis moribus nihil fuit reprehensione dignum? *Dom.* Putasne tu omnes, qui ab aliis reprobantur, propterea esse reprobos? Inverte casum, agnosces errorem tuum. Meâ sententiâ, hoc ipso, quod inter ipsos nostræ Confessionis Theologos in Academiis probatos, non eadem est hisce de rebus est sententia, certum fit, quod disputatio tota, si fortê aliqua non est de solis verbis, non sit de articulis fidei fundamenta attingentibus: Alias enim ex unâ aut alterâ parte Theologorum ad officia publica docendi, & in Academiis quidem, non essent recepti: Proinde eum qui alterutrius sententiam laudat, inter reprobos habendum non esse. *Jub.* Ego in hac materia me non satis versatum esse agnosco. Proponam quæ dixisti data accasione Procuratori meo, & alia vice tibi respondebo. Vocor jam ad disponendum crastinas rerum forensium curas. Proinde crastino mane ad me redibis, comitaturus

mē

me ad curiam. *Dom.* Adero ante horam septimam matutinam, interim vale. *Jub.* Tu quoque nocte quieta fruere. *Dom.* Adsum ut jussisti, & video te, mi Jubenti, occupatissimum. Multosque utriusque sexus homines tuum expectantes auxilium. Credo esse hic, causas suas sollicitaturos, sed ex gente rusticâ vel infimâ plebe. *Jub.* Sic est, & à Patrono meo ad me missi, ut cum ipse honoratiores aliquos audit, ego his qualecunque largiar solatium tradendo iis schedulas sollicitatorias, quibus unusquisque Dn. Judicem, Dnos. Præsides, Dnos. Assessores aggrediatur quotidie. Nos enim non decet talis importunitas, quæ rusticitati facilius condonatur. *Dom.* Habetne flagitatio ista eum effectum ut maturetur negotium. *Jub.* Nequaquam. Interim, alia ratione liberari ab hoc genere hominum non possumus, qui Procuratorum ædibus quotidie sunt molesti, nisi manus eorum schedulis impleantur. *Dom.* Multum ergo operæ facessunt hæ schedulæ? *Jub.* Quidni? Sed tamen ad rationes referunt aliqui hunc laborem. Apud nos amanuensibus non invidetur, si aliquid honorarii dare velint litigantes: Sæpenumero unum exemplum schedulæ sufficit, in quo describendo aliquoties, ipse cujus causa agitur, si artis scribendi est peritus, & leviori sumptui vel ob indigentiam propriam vel ob tenacitatem parcere

cere studet, à meridie est occupatus. Sunt enim, qui nihil aliud quam hoc agere possunt vel volunt. Sunt alii, etiam Procuratores, qui typis mandari curant schedulas sollicitatorias, quibus uti possint ubi opus, & sic liberantur amanuenses ab istâ operâ idque fieri optant qui nobiliori labore occupari possunt. *Dom.* Vellem ut explicares mihi modum schedulas has conficiendi. *Jub.* Rubrica processus primo loco nominari debet, personarum, tandemque petiti, jam pro decreto, jam pro sententiâ. Interdum causæ merita potissima, quantum schedula capit, inserenda, sed hoc operæ non est perfunctoriæ. Quibus ampliores sunt facultates, curant ab Advocato etiam speciem facti ex Actis elaborari cum rationibus sui petiti, eamque typis mandatam distribui. *Dom.* Quare in hâc schedula additum est: *Summum in mora periculum*: *Jub.* Equidem hoc partes addi volunt, ut fortè decretum vel sententia maturetur, frustra tamen hoc speratur neque Dni. Assessores ideo citius causam referunt, neque esse tale periculum statim ideo credunt, quod schedula hoc dicat. *Dom.* Explica mihi has abbreviaturas in schedulis *Mdti. S.C. C.C. Cit.* *Jub.* Significatur esse causam *Mandati Sine Clausula* vel *Cum Clausula* vel *Citationis*: *Dom.* Qualem mihi nominas *Clausulam*. *Jub.* Quæris rem, quam

credo

credo esse adhuc ultra captum tuum. Clausula intelligitur justificatoria facti ob quod Mandatum fuit impetratum. Sed hæc res uberiore opus habet explicatione quam ut hoc loco & tempore fieri queat, Commentarii ad processum Cameralem hic sunt adeundi, inter omnes præcipuus Blumii. *Dom.* Quidnam significat in schedulâ hâc abbreviatio *S.Q.* forte denotat *Senatus Consultum Quirinianum.* *Jub.* Ha, ha, hæ! Quale tu mihi hîc Senatus Consultum fingis. *Dom.* Audivi à commilitonibus meis Academicis aliquando hoc nominari. *Jub.* Nisi mihi verba das, crediderim lusus gratiâ aliquem ineptivisse, quod seriò accipere non oportet. Abbreviatio *S. Q.* Rubricam actorum & processus *Simplicis Querelæ* denotat, cujus explicatio ex commentariis petenda, nam tu, si pateris tibi imponi à commilitonibus, ut *SCtum Quirinianum* aliquod credas, quovis Dupondio es imperitior. *Dom.* Gratias tibi habeo pro correctione meæ ignorantiæ, neque mihi posthac verba dari patiar. *Jub.* Eamus jam in publicum, audita enim est hora septima & videbis undiquaque sollicitantes. *Dom.* Ecce hic virum ornatissimè vestitum, comitantem fœminam non minus comtam, si esset meridies, putarem esse conjuges ad convivium nuptiale euntes. *Jub.* Ita decet incedere

Procuratores si ad Dm. Judicem Dnos. Præsides & Assessores clientes suos deducere velint ut copiam habeant sua desideria coram exponendi. Ecce hic alius ex Dnis. Procuratoribus intrat, stipatus aliquot civibus ex universitate. *Dom.* Fitne hoc omnibus clientibus qui præsentes sunt & quotidiè? *Jub.* Absit, quis enim hoc pati posset. Sufficit ut fiat semel vel iterum, neque ut gratis hac opera defungantur Procuratores, clientes boni desiderant. Hodie hic accedit, cras alius. Et non mediocris est incommoditas, clientes non modo domi audire patienter, sed etiam vestiri, deinde palliatum per plateas obambulare, quandoque tempestate ventosa quæ comam benè dispositam & pulvere farinaceo dealbatam disjiciat. *Dom.* Eheu! quantus hominum confluxus hic est in anticamera Dni. Judicis. Horumne omnium causæ hodiè tractabuntur? *Jub.* Paucissimorum quidem fieri potest, sed solatium quale cunque habent clientes & ipsimet Procuratores, si patienter audiuntur. *Dom.* Estne satis temporis ut etiam Dnos. Præsides & Assessores ante Consilium accedant hi omnes *Jub.* Non est ut intelligis, neque hoc quærunt. Alii quotidie hic se sistunt, ut solo aspectu meminerit ipsorum Dnus. Judex, si jam aliquoties alloquendi eum data fuit occasio. Alii alio die conveniunt Dnos. Præsides,

Ra-

Rarius patiuntur alloquium Dni. Aſſeſſores, neque iis incommodare licet adeo frequenter. His enim laborum ratio eſt habenda. Pergamus ad curiam, videbis hic varii generis ſollicitantes. *Dom.* Video, & ecce! hic aliquis Dno. Aſſeſſori in tranſitu ſchedulam ſuam obtrudit. *Jub.* Summa eſt quandoque iſtorum hominum ruſticitas, & putant, niſi omnibus ſchedula tradatur, peccatum aliquid fore. Obſerva, Domiti, aliquos occupare certum locum à quo dimoveri ſe non patiuntur, non magis quam ſutores in nundinis. Aliquos ſchedulas ſuas magnis literis, alios coloribus, alios ligulis ſericis, ornare. *Dom.* Quem in finem? *Jub.* Credo putare eos quod hoc ratione memoria cauſæ firmior ſit futura. *Dom.* Si quotidie tot ſchedulas accipiunt Dni. Præſides & Dni. Aſſeſſores ſinguli, putarem oblviſci eos cauſarum quæ in tanto numero celeriorem deſiderant expeditionem. *Jub.* credo id fieri nonnunquam, proinde ut audio Dns. Judex & Dni. Præſides notare ſolent eas quæ maturatione opus habent. *Dom.* Ita fortè etiam bibliopola ſuum locum tuetur in veſtibulo Curiæ? *Jub.* Equidem hic non eſt hic ſollicitatum, ſed mercatum: Et commoda eſt occaſio, ubi multi concurrunt literati, cum emtoribus, tum venditoribus. *Dom.* Video etiam Procuratores hic eſſe ſolli-

sollicitantes. *Jub.* Utique, si fortè brevibus verbis sese expedire possint. Et observa hos non in turba stare, sed locum commodum, ubi alloquio frui possint, occupare, omnes ut decet palliatos. *Dom.* Intrcierunt jam Senatores sua quisque triclinia, nihil hic observandum superesse credo. Quid cessamus discedere domum ? *Jub.* Speculatus sum ego adhuc, in quo triclinio qui, & quanto numero Assessores, congregarentur. *Dom.* Quem in finem ? *Jub.* Tibi hoc explicatu difficilè, neque omnia pandi debent. *Dom.* Videris hic esse invidiosior. *Jub.* Minimè, sed quia longiori discursu opus foret quam tu pati possis vel intelligere. Abeamus jam domum, horà undecimà redituri. *Dom.* Dic mihi jam qua ratione unus Dn. Judex & Præsides duo Senatibus pluribus præesse possint. *Jub.* De officio ipso loquitur ordinatio. In Senatu quomodo sese gerant, ego sanè scire non possum. Hoc observavi, quod non semper in eodem versentur Senatu, sed in hoc jam, jam in illo, adeo ut nulla dies transeat in qua Dn. Judex non ierit omnes Senatus visitatum. Ipse enim quid in unoquoque agatur scire debet, & credo cum Dn. Præsidibus eum convenire, ubi sua, vel unius ex ipsis, necessaria sit præsentia. *Dom.* Licetne in Musæo tuo bibliotheculam tuam inspicere. *Jub.* Licet, nihil magnopere comparavi mihi, cum hic loci manere

nere perpetuò non ſit mei conſilii. Patronus meus Procurator inſtructiſſimam habet bibliothecam, quâ ſi opus habeo liberè utor. *Dom.* Non parvi habendum eſt hoc beneficium. Qualis hic per magnus liber, vidi tales in ædibus Argentariorum mercatorum. *Jub.* Externâ formâ talis eſt, ſed intus eſt protocollum domeſticum mei Procuratoris. Hic meus labor præcipuus ut ordine omnes receſſus inſcribantur Audientiæ cujusvis, tam à meo quam ab adverſæ partis Procuratore prolati, nomina cauſarum, deinde in indicem alphabeticum, indicato folio cujusque receſſus referuntur, ſignatum fruſtulis membranæ, ut ſcis libros Pendectarum ſignari. *Dom.* Hoc mihi foret incommodum, ſemper novum evolvere folium, præſtare puto ut cauſæ uniuscujusque receſſus protocollares ſeparatim conſcriberentur in una ſerie. *Jub.* Faciunt id aliqui. Sed duplicatus foret labor, cum nihilominus liber talis univerſalis faciendus foret, quia facilius eſt ut ſeparata charta deperdatur, quam tantæ molis liber. Ego credo in noſtro muſæo diligentius quam in multis aliis res ordinatas eſſe, & vidi apud aliquos mei ordinis amanuenſes res multò confuſiores, ut neceſſe ſit ad acta in Lectoria Camerali, h. e. Archivo, exiſtentia, recurrere *Dom.* Faſciculos actorum in hoc muſæo plures video quam capere queat

Jub. Acta integra ne quidem adſunt niſi in paucis cauſis, præcipuè verò in iis quas Patronus meus advocando defendit; *Dom.* Unde ergo iſta faſciculorum moles? *Jub.* Præter fragmenta quædam Actorum, ſunt maximam partim Epiſtolæ litigantium vel Advocatorum & ad eos perſcriptarum copiæ. Nec non rationes expoſitarum pecuniarum, debiti & accepti honorarii. *Dom.* Si de exponendis pecuniis audio, dura mihi videtur conditio Procuratorum. *Jub.* Credo, ut adeo ſit mirum, eſſe quotidie, qui titulo Advocati vix biennio otioſè geſto, ad numerum recipi velint. Auditur jam hora undecima quâ redire me oportet ad fores Cancellariæ, quæſitum, an num aliquid decretorum adſit ad ſupplicas quas præteritis diebus & hodiè, ut vidiſti, Notario ordinario, quem hebdomatarium vocant, protocollo rerum exhibitarum inſcribendas, & ad Senatum deferendas tradidi. *Dom.* Abeamus ergo. *Jub.* Vides hic nomina Procuratorum proſcripta, quibus decreta hodie data fuêre in Senatibus. Hem! adſunt pro meo aliqua, quæ jam ſum petiturus. *Dom.* Utinam ſint tibi exoptata! *Jub.* Unum ſaltim ſatisfacit, cetera ſunt dilatoria. *Dom.* Ego nullum video decretum in Supplicâ de quo adeo lætari videris *Jub.* Unum verbulum, quod hic vides *Erkandt, in Conſilio*, addito die hodierno, ſufficit:

Hôc

Hôc enim, toti petito Judicem annuisse, indicatur, & est Mandatum sine clausulâ à cliente valde desideratum. *Dom.* Dicebas reliqua decreta esse dilatoria ? *Jub.* Sunt aliqua prælocutoria, ad aliquid ulterius producendum, aliqua literas informatorias à Judice inferiore requirunt, qui modus hac tempestate plus quam olim frequens, cumprimis in Appellationis processibus, Procuratoribus non satis placet. *Dom.* Quamobrem ? *Jub.* Una est ratio, quod appellans non expectare possit literas à Judice appellationi faventes, altera, quod Judex inferior pronus sit ad executionem si animadvertat superiorem Judicem de appellationis necessitate dubitare. Sed huic rei est remedium: crastino die petendum, ut annectatur *temporalis inhibitio.* Tertia, quod si hac ratione causæ terminentur, non multum habeant agendum Procuratores: ut taceam sumtus appellanti erogandos pro literis informatoriis, & Advocato pro elaborandis refutatoriis. *Dom.* Certusne es de *temporali inhibitione* ? *Jub.* Experiri licet. Si denegatur, apud Judicem inferiorem tentandum, annon mora imponi possit. Si est discretus, ipsis literis superioris pro informatione, quibus suspendi saltem appellationis processus videt, inesse eam vim arbitratur, ut, donec de superioris ulteriori decreto constet, ab executione abstineat. Ecce aliud decre-

rum in quo Patronus meus uno floreno mulctatur, ob non additam supplicæ sententiam instantiæ primæ, cujus illa à quâ appellavit est confirmatoria. Sanè defectum hunc scivimus, sed restituet hunc florenum cliens, qui cum reliquis necessariis transmitti non fecit: Interim exhibenda fuit supplica, ne fatalia laberentur, neque inutilis est mora, quia culpa facilè in Advocatum rejici potest, interim favore appellationis fatalium prorogatio obtinetur *Dom.* Cujusnam manu scribuntur hæc decreta, credo DD. Assessorum & Referentium? *Jub.* Minimè, sed Notariorum Cameræ. *Dom.* Suntne hi scribæ Judicii ordinarii? Nulline Secretarii? *Jub.* Olim alii erant Secretarii, alii Notarii, sed jam dudum hæc officia sunt conflata, ita ut Notariorum Cameræ munus sit idem quod Secretariorum. Quemadmodum autem in aliis Dicasteriis varii sunt Secretariorum ordines, ita apud nos Notariorum. Alii Protonotarii, quibus incumbit expeditio processuum decretorum, sententiarum publicatio & in Audientiâ publicâ unus ex Protonotariis quem ordo tangit, ad mensam Notariorum supremo loco sedet. Tum etiam protocollorum pleni cura. Alii sunt Notarii speciatim ita sic dicti, qui vel in Senatibus deliberationes audiunt, vota & decreta protocollo inserunt, vel in Cancellaria supplicationes recipiunt,

in

in protocollum rerum exhibitarum referunt, addito die & anno : Easque distribuendas quotidie ad Dnm. Judicem deferunt. Hi inter se quavis septimana officia partiuntur & ideo vocantur hebdomarii, omnibus verò præest Dnus Cancellariæ Præfectus qui munera obeunda Cancellariæ personis omnibus distribuit, eosque ad officia facienda, ubi opus, admonet, & corrigit. *Dom.* Quare nominasti Notarios speciatim ita dictos? *Jub.* Ad differentiam reliquorum Lectorum sive Archivariorum qui etiam Notarii creati sunt, quorũ tamen eorum munus est neque in Cancellaria neque in Senatibus. Sunt etiam inter reliquas personas Cancellariæ aliqui Notarii creati. Potest aliquis esse Notarius Cameræ sive Secretarius, qui tamen non est Notarius per Comitem Palatinum creatus. Horum officium non est, nisi sint requisiti. Cameræ Notariorum est constans, scit unusquisque, quid sibi quotidie agendum incumbat. *Dom.* Audivi aliquando denominationem Notarii simplicis quam intelligere vellem? *Jub.* Dicitur Notarius simplex qui à Comite Palatino est creatus & in matriculam Notariorum Cameralem non relatus, hoc enim fieri non solet, nisi prævio examine accuratiori doctrinæ in tali officio jam tum probatæ per exercitationem. Fit autem hoc examen per duos ex Dnis Assessoribus. *Dom.* Ergo innumeros habet Camera Imperialis

rialis Notarios, quotuſquiſque enim eſt qui ſtudiis ſuis confiſus, ad matriculam referri non exoptet. *Jub.* Videris tu mihi exiſtimare quod Notarii matriculæ inſcripti ſint iidem qui Notarii Cameræ. *Dom.* Certè hoc putabam, ergo clarius me doce differentiam. *Jub.* Notarii matriculæ inſcripti examine prævio (quod etiam fieri poteſt per Commiſſarios ſi petens matriculam ſit abſens, factâ ab iis relatione cum teſtimonio bono) non habent idcirco officium aliquod in Camera, aut Cancellaria, hi enim ſunt numero tantum ſex aut paucories, ſed manent in patriâ ſuâ vel alibi ubi ex ſtudiis vivere poſſunt. *Dom.* Ad quid igitur matricula? *Jub* Multum omnino. Primo, ad teſtimonium doctrinæ, deinde ad majorem fidem in officio, nam plus tribuitur inſtrumento vel teſtimonio Notarii immatriculati quam ſimplicis. *Dom.* Quare hoc, putabam à Comitibus Palatinis etiam examinari & jure jurando obſtringi? *Jub.* Id quidem eſt verum. Sed quemadmodum intereſt inter Comitem Palatinum & Comitem Palatinum, ita inter Notarium & Notarium. In Camerâ Imperiali major debet eſſe rerum certitudo, doctrina mores & exercitatio perſpecta. *Dom.* Nondum ſatis didici ordinem quem tenent Notarii Cameræ inter ſe in Cancellariâ & Senatibus. *Jub.* Qui in Senatu ſunt à manibus proto-

col-

colli, in Cancellariâ alios labores non habent, satis occupati ad protocolla ordinatè conscribenda, si procrastinare aliquid nolint. Fides protocolli debet esse inconcussa. Et hi non facilè mutantur in Senatibus. Ceteri in Cancellariâ labores habent distributos & horum unus dicitur hebdomatarius, ceteri alias habent occupationes. Ille qui in Senatu est, eo finito supplicas cum decretis inscriptis defert ad Cancellariam ubi per hebdomatarium traduntur Procuratoribus vel amanuensibus. *Dom.* Ita vero per notam manum Notarii facilè est scire ex quo Senatu decretum aliquod prodieirt? *Jub.* Imo verò ille Notarius qui in Senatu fuit decretum inscribit tantum illi exemplo supplicæ quod in Cancellariâ asservatur (duo enim exempla cujusque supplicæ semper sunt exhibenda à Procuratoribus) alteri quod Procuratori traditur, inscribitur decretum manu hebdomatarii, cui nequidem, ut audivi copia datur protocolli Senatus inspiciendi. Sed nescio an Notarii semper adeo sint tenaces inter se ipsos. Erga Procuratores sunt plerumque nimium, ut citiùs clavam ex manu Herculis extorseris, quam ab his quidquam quod scire nobis foret utile. *Dom.* Quam felices sunt Notarii quibus aditus datur ad Senatus, qui deliberationes audiunt & in utilitatem suorum studiorum convertere possunt quæ didicerunt!

Jub.

Jub. Omnino. Et ego ſi contigiſſet mihi in juventute tale officium non optaſſem præſtantius. Sed ſciendum eſt eos tantum fructus capere, qui fundamentis Jurisprudentiæ ſolidis non ſunt deſtituti, atque ad altiora officia adſpirant. Si per aliquot annos officio Notarii ſunt functi, de promotione ulteriore ad aliâ officia ſunt certi. Qui verô aliud non deſiderant, contenti ſunt, ſi qualitercunque munere fungi poſſint. Stetimus ſatis in hoc angulo plateæ, pergamus ſi placet, prætereuntes enim credent nobis hic neſcio quid rei eſſe. *Jub.* Placet: *Dom.* Quem numerum ſtudioſorum video nobis obviam venientem, crederem eſſe hic aliquem Profeſſorem à cujus Lectione ipſi veniunt. *Jub.* Similitudinem habet aliquam. Et habitat hic aliquis Doctor qui adventantibus ſolet ex Blumio proceſſum Cameralem exponere. *Dom.* Eſt ne is ſolus qui in ea re adjuvat ſtudioſos? *Jub.* Sunt etiam alii ex Advocatorum & Procuratorum numero, qui petentibus & non ingratis ea in re officium præſtant. *Dom.* Audivi ſæpe Gieſſenæ, quod ex frequentatione muſæorum Procuratorum magna capiatur utilitas: Si acta integra Cameralia non ſunt penes Procuratores, quidnam diſcitur in muſæis? *Jub.* Vident, quibus aditus permittitur, Protocolla, & modum receſſus componendi,

di, ſupplicas formandi aut in ordinem redigendi, brevi ? *Schlendrianum* forenſem. *Dom.* Sæpe de hoc Magiſtro audivi, vellem & ego eum audire. *Jub.* Poteris ſi volueris, ſed jam eſt prandii tempus poſtea Audientiæ & componendæ mihi ſunt Tabellæ ſive Deſignationes Receſſuum, redibis ſi placet horâ primâ, & comitaberis me ad Audientiam, in quâ cliens aliquis noſter Judæus, Juramentum publicè præſtabit. Non ipſe quidem ſed per alium Judæum qui ordinarius eſſe ſolet Mandatarius, & ſatis obduratæ frontis. Neque enim Chriſtianus à Judæo mandatum ad jurandum accipit. Indigna res foret jurare, etiam mandatario nomine eorum qui, non verentur pejerare ſi agunt adverſus Chriſtianum: *Dom.* Non ſanè negligam hunc actum obſervare. *Jub.* Scis jam ubi meus ſit locus, ubi tuus, finitâ audientiâ quæ hodie eſt ordinaria, i.e. ſine ſententiarum publicatione præſente Dno. Judice, obſervata abs te recenſebis. *Dom.* Quidnam hic ex feneſtrâ Auditorii, per Pedellum in publicum proclamatur? *Jub.* Bene hoc obſervas. Proclamata quæ audiſti hodie adverſus non comparentes in ſententiis decerni, per pedellum proclamantur: *Dom.* Quibus verbis? Nimium feſtinanter loquitur iſte. *Jub.* Repetit ſententias ſingulas, proclamatum e. g. *In Sachen N.*

 vvie-

vvieder N. Citat. *ist das ruffen hiermit erkant*, & addit pedellus ad unamquamque verba sequentia: *zum ersten, zum andern, zum drittenmahl. Dom.* Quis effectus hujus rei. *Jub.* Ut in contumaciam contra reum procedatur si à die publicatæ sententiæ intra dies sex Audientiarum non compareat. *Dom.* Si ergo hoc sciunt Procuratores, quare non comparent in tempore *Jub.* Si mandatum non habent, comparere non possunt. Si habent, interest quandoque magis florenum, qui Pedello debetur, pro proclamate exsolvere, qua ratione purgatur contumacia, quam ante publicatum proclama comparere *Dom.* Vidi & audivi res quas nunquam alias didiceram. Observavi actum juramenti Judæi, memini tamen me audivisse Judæos jurantes consistere debere in corio porci, quod tamen hic non vidi. *Jub.* Ad antiquas fabulas hoc pertinet, hæc quæ vidisti, & non alia solennia observantur. *Dom.* Mira sunt mihi ista omnia. Allocutio Protonotarii, responsio Judæi, quam tamen ubi maledicti nominantur, non erubuit effari: quod caput pileo tegat: denudatum brachium, decalogo Hæbræo imponens, & reliqua. *Jub.* Ita res est, & lege Camerali verba omnia sunt præscripta, quæ tibi hic legenda evolvam: ceterum istos clientes non ægrè ferimus, quia largius solvunt, & promtius.

Dom.

Dom. Observavi præter consessum solennem, Dn. Judicis & quatuor Dn. Assessorum reliqua omnia esse eadem quæ nuper fuêre à me notata. *Jub.* Rectè dicis, neque alius esse modus debet. Audisti tamen aliquas sententias publicari: Actorias, proclamata & alias levioris momenti, definitivæ enim ad solennem publicationem reservantur. *Dom.* Audivi, sed oblitus sum sciscitari, num iidem Assessores publicationi, vel solenni vel minus solenni, adsideant, qui fuêre sentiarum auctores vel earum causarum referentes *Jub.* Minimè nisi id fiat ex accidenti, nam non alii Audientiæ adsident quam quos ordo tangit, quem observare & monere, officium est Pedelli. *Dom.* Putarem istas circumcursitationes auscultantium, & collocutiones corrigi debere. *Jub.* Collocutiones fieri submissâ voce, reverentia exigit, circumire oportet, nos cumprimis, quia habemus cum aliis Procuratoribus communicanda. Id tamen ne fiat cum strepitu, monet quandoque Pedellus jussus ab Assessore præsente. *Domit.* Audivi aliquoties Procuratores se invicem interrumpentes inter perorandum, putabam id decorum non esse. *Jubens.* Interruptiones istæ indiscretæ valde displicent Procuratoribus senioribus & optarunt à Superioribus modum poni. *Dom.* Qualem verò modum? *Jub.* Aliquando recessui cuidam contradicitur è vestigio, & quidem

dem verbis breviſſimis, quod eſt tolerabilius, & inhæret alter ſuo petito per vocem *Priora*. Prolixiores receſſus ad calamum dictari ægrè ferunt & Aſſeſſores & Notarii. Alia irrepſit conſuetudo interrumpendi, quando forte ſeniorum aliquis abſens juniorem ſubſtituit ad receſſum publicè legendum. Cum itaque unuſquiſqe in ſuo ordine etiam per ſubſtitutum, audiatur, accidit ſæpius ut junior ille ſubſtitutus alium ſeniorem, qui vix perorare incoepit, interrumpat: *Pro Domino Doctore N.* Huic rei inprimis remedium foret adferendum. *Domit*. Explica quo modo? *Jubent*. Aut ipſi juniores Domini, ſi ab aliquo ſeniore rogati ſunt ad legendum pro ipſis receſſum, deberent hoc maturè indicare, non verò expectare dum aliquis ex ſequentibus in ordine aſſurrexerit & dicere incoeperit, qui deinde interpellatus, audito nomine Procuratoris in ordine præcedentis, confeſtim, & cum rubore aliquo, retrahere orationem ſuam debeat: Aut rogandus foret vicinus Procurator præſens, qui vicinum ſtatim monere poſſit. Sed ut nuper, ni fallor, dixi, ſubſtitutiones tales plerumque junioribus deferuntur, quos proinde meminiſſe oportebat ut caverent, quod ipſi fortè ægrè eſſent laturi. Tandem erit expectanda lex à ſuperioribus. *Dom.* Iuramenta appellationis à ſex Procuratoribus una vice, præeunte verbis

Aſ-

Aſſeſſore, præſtari obſervavi. *Jub.* Ita fieri ſolet ſi plures ſint qui Proceſſus appellationis reproduxerint. *Dom.* Vidi aliquem prodeuntem, & Aſſeſſore ſceptrum porrigente, hoc manu tangere, confeſtimque ad ſuum locum redire? *Jub.* Cautio ſic præſtatur judicialis de producendo mandato Procuratorio. *Dom.* Nihil tamen auribus percepi de hac cautione. *Jub.* Hoc inde eſt, quod receſſus celerius, & à nonnullis voce magis quam quæ exaudiri poſſit, ſubmiſſa, recitantur. *Dom.* Hoc verò quare non corrigitur. *Jub.* Quia hominum mores ſæpe corrigi nequeunt. Finienda eſt hodie noſtra converſatio, quia in audientiâ hodiernâ magnam copiam accepi receſſuum adverſariorum, qui protocollo inſerendi. *Dom.* Gratias tibi debeo pro amicâ informatione. Vale igitur quam optimè, amantiſſime mi Jubenti, & favere mihi perge.

COLLOQVIVM

TERTIUM.

JUBENTIUS. DOMITIUS.

JUb. Salve Domiti, putabam te ex viciniâ diſceſſiſſe, cum per ſemeſtre fere ſpacium abs

 te

te nihil litterarum ad me pervenerit , nec tu ipse huc advolaveris. *Dom.* Salvum te esse lætor , exoptatissime Jubenti , quem invisere non neglexissem , nisi fuissem per crumenam impeditus. Ad epistolas autem scribendas meministi olim , studiosis non multum superesse temporis à Collegiis , à lucubrationibus , à prandio , ab exercitiis , à deambulationibus &c. &c. *Jub.* Vidêris mihi solito pallidior , neque commodâ uti valetudine. *Dom.* Equidem non puto , & benè me valere hesterna dies docuit , quâ non nihil crapulæ expertus sum, reversus domum à sodalibus. Opus enim habent alternâ requie lucubrationes. *Jub.* Suspicor in convivio anniversario. *Dom* .Equidem de tali convivio nihil scio. *Jub.* Moris esse dicitur ut in die Martini Studiosi honorarium aliquod extraordinarium conferant iis , quorum mensâ utuntur , pro quo vicissim excipiantur convivio. *Dom.* Dum ego fui Giessæ talis convivii non memini. Ajunt jussu Principis morem esse sublatum. Quidquid sit ejus rei , studiosa juventus legem sibi ferri non patitur ne ipsi inter se convenire velint & quandoque , ut eripiantur curæ, juxta Poëtam *Ovidium*, compotent. Sed ut mei adventus causam tibi amice exponam , subripui ego heri inter pocula alicui ex commilitonibus manuscriptum aliquod lepidum

sub

ſub titulo *Schlendriani*, quod per incuriam ex veſte ei excidebat. Hoc tecum communicare volui, cum in noviſſimâ noſtrâ confabulatione *Schlendriani* feceris mentionem. Putavi itaque in Theſaurum incidiſſe, cujus ſine alterius damno, neſcio an etiam ſine invidiâ, poſſim fieri particeps: Nam retinendi animum non habeo, ſed domino ſuo reſtituendi, poſteaquam exemplum mihi confecero manu meâ. Et faciam citiſſimè, dummodo abs te didicerim qualis ſcripti poſſit eſſe uſus & an ei tutò ſit fidendum. Ego quidem obſervavi in Lectione fugitivâ, multa quæ ad Praxin Cameralem pertinent in eo contineri, ſed dubito, an auctor gratiam magnam à Dnis Procuratoribus ſit initurus. *Jub.* Quod tu mihi tanquam novi quid adfers, ego jam dudum vidi, & auctore, dum hiç eſſet, uſus ſum familiariter. Is Procuratori nulli erat addictus, ſed numerabatur inter eos, quos vulgo Practicantes vocant, id eſt Studioſos, qui addiſcendæ Cameralis praxeos gratiâ hic commorantur, quorum quandoque ſunt tot vel plures, quam in veſtrâ Academiâ. Iſte vero Franckenbergius (ne putes forté eſſe Pſeudonymum) juxta ſolidiorem doctrinam Juriſprudentiæ, ſtudiis etiam elegantioribus à juventute erat imbutus, &, quæcumque poterat, rimabatur. Acceſſum ſibi ad muſæa Procura-

curatorum paraverat per commendatitias litteras, ſed, cum curioſior eſſet, quam ipſis placeret, non ſemper acceptus erat ejus adventus. Aliquoties à me monitus fuit, ne ſcrutaretur nimium, quæ ſcire neceſſarium non erat, ſed ipſe arte ſeſe inſinuandi non deſtituebatur: Sunt enim, quos abeſſe mallemus, quibus tamen vel aditum præcludere, vel eos expellere honeſté non poſſumus. Tandem, ut erat ingenio felici, informatus, quantum ſibi opus eſſe crediderat, diſceſſit, & jam in patriâ officio publico fungitur. *Dom.* Optaſſem itaque ut in præcedentibus converſationibus noſtris hoc ſcriptum non celaſſes. *Jub.* Equidem non celavi, ſed tibi adhuc utile fore non credidi. Poſſet enim quis, niſi ſcopum Auctoris intelligat, eo malè uti. *Dom.* Mihi videtur eſſe ſatyra magis, & in detrimentum eorum, qui cauſas tuentur, compoſitum. *Jub.* Ita putabunt qui de re ipſâ, ſicuti tu, informati non ſunt. Abuſus foret iſtius ſchediaſmatis inſignis, ſi quis ea, quæ Auctor ceu regulas Schlendrianicas tradidit, imitanda eſſe crediderit. Is enim ſcriptionis ſcopus nequaquam fuit & habendæ gratiæ Auctori, quod novitios ab erroribus revocaverit, methodo hâc arbitrariâ. *Dom.* Annon igitur iſta, quæ ibi narrantur, in ipſis rerum argumentis obtinent? *Jub.* Imperitè quæris

mi

mi Domiti. Quotusquisque enim est ex nostratibus Dominis Advocatis & Procuratoribus, qui officii sui dignitatem & rationes non calleret longè rectius: Ego planè aliter sum persuasus, & meliora experior quotidie. *Dom.* Qui fit ergo, ut ab Auctore schediasmatis hæc quæ reprobanda magis essent, tanquam regulæ instructivæ tradantur? *Jub.* Ex trivio meministi haud dubiè, quid sit figura Rhetorica, quæ dicitur Ironia. Scias igitur, Auctorem scripti isto modo docendi, quo olim Erasmus Roterodamus & alii feliciter usi sunt, vivis coloribus ea depingere voluisse, quæ vitanda potius, quam imitanda esse putaverit. *Dom.* Putarem ego Auctorem parcere debuisse verbis, ne de Advocatis & Procuratoribus aliter quam par est credant de rei veritate non satis edocti. *Jub.* Malè omnino judicas. Officium Advocatorum & Procuratorum Auctor non descripsit, sed, quod tale non sit, vel esse debeat, dicere voluit. Fallentur etiam maximè, qui sibi imaginarentur, consilium Auctori fuisse, detegere ea, quæ ipso facto ab Advocatis & Procuratoribus fiunt. Aliud enim monstrat scripti titulus. *Dom.* Explicationem pleniorem hujus rei abs te expecto. *Jub.* Observavit Auctor, & sæpe in familiari colloquio mentem ejus intellexi, multos ex Studiosis Wetzlariam venire, fundamentis Jurisprudentiæ non satis imbutos. Error enim est fre-

quentissimus, praxin forensem, Cameralem cumprimis, addisci posse sine solida Juris cum civilis tum publici Imperii doctrina. Praxis sine fundamentis theoreticis similis est Charletaneriæ, hac enim, à Gallica lingua mutuò sumta voce, insignire voluit eruditorum ἐμπειρίαν celebris nostri temporis Polyhistor. Theoria sine Praxi proxime accedit ad Pedantismum, quem descripsit Ulricus Huberus, JCtus eximius Frisicus. Cum ergo multi Studiosi ea, quæ externè fieri observant, pro captu suo intelligant, incidunt facilè in errorem duplicem: Unum, ac si in externis istis officium Procuratoris consisteret, & nihil esset facilius quam tali munere fungi: Alterum, quod ea, quæ fieri audiunt, animo lites protrahendi accidant, qua in re male omnino judicant. Hos errores Auctor Schlendriani stylo ironico notare voluit, eo fine, ut Practici novitii ad solidiora discenda incitarentur, & in istiusmodi modis agendi boni Advocati & Procuratoris officium non consistere, imo summopere vitanda esse intelligerent. *Dom.* Nihilne eorum actu fit, ut descripsit Frankenbergius? *Jub.* De occultis respondere non possum: Si quid accidat, & incautè, ut intelligatur, pœnam secuturam certum est: Si apertum non sit, in meliorem partem fiet interpretatio. Externa species imponere non debet. Consilio malo non fieri, credere libenter volo. De meo

Pro-

Procuratore facilius adhuc spondere possem. Et de plerisque quos propius nosse licuit, licuit autem plurimos, scio quod alia plane sint industriâ & doctrinâ viri. *Dom.* Videor mihi jam ab errore, in quo fui, liberatus esse. Credo tamen hac ratione plura reprehendi potuisse vitia *Seblendrianica* quæ Auctor prætermisit. *Jub.* Nullum est dubium, Si cujus mentio nusquam est, se dolet excludi, properet, sat erit locus illi. *Dom.* Versusne, tu loqueris ex tempore? *Jub.* Minime, sed memineram hic versuum, in fine libri cui titulus *Navis Stultifera.* Eum ex amici bibliotheca perlustrandum accepi: Inspice si placet; *Dom.* Et literarum & imaginum ligno incisarum forma, antiquitatem libri indicant: Auctoris nomen non video neque annum editionis. *Jub.* Animadverte tituli partem supremam ab imperitis, forte pueris quibus imagunculæ monstratæ, esse laceratam, sed tamen adhuc conspicuum nomen Auctoris *Sebastiani Brand* (latine vocabatur *Titio*,) Argentinensis & Reipublicæ patriæ Proto-Cancellarii cujus laudes ex *Pauli Langii Chronico Citicensi* repetiit *Herzius in Bibliotheca Germanica num.* 1218. Tradidit autem Philosophiam moralem ea methodo, ut vitia hominum tanquam Stultitiæ plena in unam compingeret navem. Opus Vernaculæ linguæ versibus conscriptum, ab aliis Latinitate donatum varioque carminum elegantissimorum genere illustratum fuit, prout hic

 vides.

vides. *Dom.* Annus quem in fine libri jam deprehendo MCCCCVI. videtur esse suspectus, nam eo tempore artem typographicam nondum cœpisse in Germania memini me legere in *Historia literaria Struvii.* *Jub.* Nisi de vita & morte *Titionis* constaret aliunde, vivere enim desiit Anno 1521. putandum foret, more typographorum veterum non referri annum editionis, sed absoluti operis manuscripti. Ast, cum Auctor Anno 1406. nondum fuerit natus, dubitandum non est, errore typothetæ positum esse annum MCCCCVI. pro MCCCCCVI. *Dom.* memoratu digni sunt versus in titulo:

Quanquam Stultiferæ mihi vox est indita navi,
Sana tamen tuto mens mea vela leget,
Non etenim doceo quemque insanire, sed hortor
Et moneo in sanum &c.

Jub. Pariter Frankenbergius non docere voluit quemque Schlendrianice agere, sed monere juvenes, hanc non esse viam, & praxin quam sibi forte imaginantur. *Dom.* Quid ergo tandem erit *Schlendrianus*, quem ubique locorum nominari & commendari audio, operam dandam esse, ut Schlendrianum addiscamus: in existimatione esse, qui eum bene noverit. *Jub.* Verum dicis, vulgo & commendari & laudari, sed sciendum tibi est, fieri hoc non eodem ab omnibus sensu, diversa quoque esse hominum & studia & ingenia. Commendant sæpe aliqui laudantque aliis, quod, quid sit, ipsi nesciunt: Aliqui consilium dant pro ratione

tione ingenii ejus, qui petit. Est enim, quod dolendum, tanta hominum copia qui legum studio vitam sustentare volunt, ut non possit non fieri, quin major numerus sit eorum, quorum profectus infra mediocritatem manent; paucissimi ad solidiorem scientiam adscendant. Illi, si Justinianum accusent, se ipsos culpare potius deberent, quod, priusquam ad studia liberalia accesserint, suas ingenii vires in examine non habuerint. Hinc accidit non paucis, ut contrarium experiantur, quam quod Justinianus Cæsar in epilogo Novellæ primæ sperare jussit, si cum vulgo textum hunc de studio Legum in genere, accipere liceat. *Dom.* Discursus tuus me fere pœnitere faceret incoepti studii juridici. Obfirmabo tamen patientiam. Tu vero, amice, quem tenere debeam verum de *Schlendriano* intellectum explicare memento. *Jub.* Faciam libenter, quantum possum. Ante omnia cavendum, ne intelligantur artes Rabulariæ, quam acceptionem reprehendit Schediasmatis Auctor. Eæ enim honestos viros non decent; & nullus est Dn. Advocatorum & Procuratorum Cameræ, qui tales non aversetur. Si ullibi, certè hic loci, severa foret in eas animadversio. Semper habuit, & adhuc habet Camera Imperialis in Procuratorum ordine viros doctos, tanto Judicio dignos, quorum complures, & inter eos meus quoque Patronus, honore & titulo

titulo Consiliariorum ab Electoribus, Principibus, ac Statibus Imperii sunt insigniti. Est inter eos, quod non diffitendum, inæqualitas: Sed quot usquisque est, qui æqualitatem ingenii, studiorum, morum, omniumque agendi rationum &c. quæsiverit in quocunque collegio? Deinde, deponendus est sensus *Schlendriani* vulgaris, in nudis externis formulis earumque imitatione qualicunque, vel potius abusu, consistens. Hunc risui habuit Franckenbergius. Tertio, si uti velimus isto vocabulo, plebejo magis, quam ad doctos pertinenti, nihil aliud significare puto quam scientiam applicandi promtè in ipsa praxi, regulas & formulas receptas atque probatas, atque cum judicio. *Dom.* Hæc autem tua descriptio longe aliter se habet, quam Franckenbergii. *Jub.* Franckenbergius in Schediasmate talem dedit descriptionem, qualem juvenes Imperiti vulgò sibi imaginantur, non qualis revera esse debet. Ut dicam, quod res est, doctrina & peritia styli id ipsum est, quod *Schlendrianum* appellant. Vitio & imperitia hominum factum est, quod rem planè necessariam, stylum judiciarium puta, vocabulo contemtibili *Schlendriani* insigniverint. Credo id factum ab iis, qui tales sunt, quos Auctor Schediasmatis reprehendere voluit, h. e. qui imperitiam calliditate quadam obtegere didicerunt. *Dom.* Optarem ut similitudine aliqua hoc illustra-

res

res ad captum meum accommodata. *Jub.* Didiciſtine aliquando Geometriam? *Dom.* Fuit à juventate meum delectamentum. *Jub.* Probè. Et quam inſignem præbeat uſum in omni diſciplinâ non dubitant niſi qui ſtudio iſto imbuti non ſunt. Circinum tractare haut dubiè fuiſti doctus. *Dom.* Injucundum foret hoc ſtudium ſine exercitio circini. *Jub.* Id quidem fit in muſæo ſuper tabulam vel chartam. Sed ſi in campo aliquid peragendum tibi eſſet ipſo opere, ſi juberis regulas architectonicas quæ geometrico ſtudio innituntur, ad praxin deducere, audereſne id peragere ſine periculo. *Dom.* Minimè, quia nondum expertus ſum: *Jub.* Intelligis jam differre ſcientiam regularum, vel in legibus traditarum, vel *ſtyli*, quâ voce deſignantur regulæ uſu probatæ, non ſcriptæ, à peritiâ iis in ipſa praxi utendi. *Dom.* Hoc benè capio. *Jub.* Ergo hæc peritia ſcite & promte tractandi negotia, cumprimis quoad externa, vocatur *Schlendrianus*. *Dom.* Diſco jam multa, antea non audita. Si rectè tua verba percepi, ſtylus à Schlendriano non differt, niſi in peritiâ adplicandi: *Jub.* Rectiſſime. *Dom.* Sine doctrina Jurisprudentiæ nullius eſt pretii notitia externarum formularum. *Jub.* Optime. Et cum ſtylus judiciarius non ſit absque ratione legitimâ, hanc qui ignorant, nequidem ſtylum ſcire crediderim. *Dom.* Qui ergo doctrinâ eſt præditus, huic notitia ſtyli, qui ab obſervatione diligenti

genti & exercitio dependet, non multum facesset laboris? *Jub.* Bene judicas. *Dom.* Et facilè poterit pro diversitate negotiorum casuumque occurrentium formulis uti, vel novas condere propriò Marte, observatis præceptis generalibus: Et omnia quæ sunt externa, pro re natâ adhibere eaque moderari. *Jub.* Egregiè rem tenes. *Dom.* Ego itaque Jurisprudentiæ operam dabo sedulo & spero me evasurum bonum Schlendrianum. *Jub*: Optimè facies: & experieris insignem utilitatem. *Dom.* Conversationem hodiernam habeo quovis convivio cariorem. Revertar nunc domum, commilitoni meo scriptum restituturus, dataque occasione alios etiam ab errore revocaturus. *Jub.* Recte facies. Vale.

F I N I S.

ERRATA TYPOGRAPHICA CORRIGENDA.

Pag.	linea	*legendum.*
10	6	hos *Schlendrianos* potius
	9	erigere
	18	pertinet
13	13	conscriptis
14	2	erige, in eum ceu
	13	imitaberis
22	10	secundâ
26	12	moratoriis
	12 & 13	petitum
29	8	tribus
38	1	nolli, si his præceptis,
48	*Custos*	Minime
49	22	partis
55	3	exarandi,
57	21	ut audio, de doctrina lis movetur.
58	6	*Delenda vox*: quam
69	11	quorum tamen omnium
70	11	aut pauciores
73	14	eorum, qui non
79	penult	imbutus, & quæcunque
80	18	fuit